

Culture and Cultural Heritage in the Social Studies Course Curricula (2018 and 2024)*

Esra Nihlenur Şen^a Bayram Tay^b Eylem Çoban^c

^a Res. Asst., Balıkesir University, Balıkesir, Türkiye, esranihlenur@gmail.com

^b Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran University, Kırşehir, Türkiye, bayramtay@gmail.com

^c Res. Asst., Gaziantep University, Gaziantep, Türkiye, eeylemcoban@gmail.com

ABSTRACT

Since individuals achieve social cohesion by embracing culture, and societies exist and develop through their cultures, the transmission of culture and its products, namely cultural heritage, is considered important. The transmission of culture and cultural heritage is made possible through cultural heritage education, and this education is carried out in schools through certain courses. The social studies course is among the courses in which cultural heritage content is most extensively included. Social studies course fulfills this function through its curricula. In this context, the aim of the study is to examine the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula in terms of culture and cultural heritage elements. The study was conducted using the document review method, one of the qualitative research methods, and the data source consisted of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula. Document analysis was used in the analysis of data obtained from the curricula. According to the findings obtained from the research, in the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula, statements related to art, cultural values, lifestyles, cultural competencies, national consciousness, historical consciousness, language, religion and beliefs, historical figures, cultural institutions, historical artifacts and sites, family history and dynamics, economy and livelihood, significant days and celebrations, scientific knowledge and practices, forms of governance, educational systems, defense systems, and sport were identified, whereas no statement related to ways of thinking was found. Since ways of thinking are absent from both the 2018 and 2024 curricula, it is recommended that this issue be taken into consideration in future revisions of the curriculum.

Article Type
Research

Article Background
Received:
14.06.2025
Accepted:
01.09.2025

Keywords
Social Studies Course,
Curricula,
Culture,
Cultural Heritage

To cite this article: Şen E. N., Tay, B., & Çoban, E. (2025). Culture and cultural heritage in the social studies course curricula (2018 and 2024). *International Journal of Turkish Education Sciences*, 13 (3), 1770-1830. <https://doi.org/10.46778/goputeb.1719668>

Corresponding Author: Esra Nihlenur Şen, e-mail: esranihlenur@gmail.com

* A part of this study was presented as an oral presentation at the 12th International Social Studies Education Symposium held at Trakya University.

Introduction

Since prehistoric times, people have lived in communities and, during this process, have interacted both with each other and with their environment. Communities living together have, over time, assigned shared meanings to certain symbols, developed common perspectives on life, and created elements such as their own language, cuisine, clothing, architectural structures, and understanding of entertainment. All of these have, in today's terms, formed the culture of that community. The word "culture" originates from the Latin verb *colere* and is based on the term *cultura*, which conveys meanings such as "to live, to cultivate, to protect, and to honor through deification" (Williams, 2015). The semantic connection between culture and this word from which it originates is also reflected in later definitions, whose scope has gradually expanded over time. According to one of the earliest definitions, culture is a complex whole that encompasses knowledge, beliefs, morals, laws, customs, and other capabilities and habits acquired by man as a member of society (Taylor, 1958). In a similar definition, it has been expressed as a rich complex of meanings, beliefs, practices, symbols, norms and values that are common among people in society (Schwartz, 2006). It follows that culture encompasses every element related to human life, guiding it and giving it meaning. Culture, at its core, is a rich fabric woven from the threads of history, tradition, and fundamental values carefully transmitted from one generation to the next, ensuring continuity and consistency within society, and encompasses the elements that represent the heart of a community's unique identity (Epiphani et al., 2024; Lenzerini, 2011). From a broader perspective, it is the pattern of all material and behavioural arrangements achieved by the members of a particular society to provide them with greater satisfaction than they could find in nature (Kağıtçıbaşı, 1999). By material and behavioral arrangements, it can be understood that this encompasses not only the tangible products generated through production, but also the shared values, practices, language, and identity formed through the knowledge employed in their creation, along with the collective transmission of meanings, ways of living, and ways of feeling. Indeed, culture consists of components such as religion, language, ethics, law, history, beliefs, attitudes, traditions, practices, ceremonies, art, sports, information systems, social rules, values, social institutions, as well as architecture, historical structures, archaeological sites, works of art, tools, food and drink, clothing (Bouchenaki, 2003; Kaplan, 2015; Kongar, 1982; Tanrıku, 2022; Yücel & Bahaeddin, 1990; Yüksel, 2019), and the sum of material and immaterial elements (Akbaş, 2021; Giddens, 2005; Ögel, 2000; Polat, 2019). In this context, it is seen that culture brings human production and vital elements to the fore (Tay, 2022). When definitions related to culture are examined, aspects such as emerging from human production, being passed down from generation to generation, being related to social life, and consisting of material and spiritual elements come to the fore. Along with the definitions provided, certain characteristics of culture have been articulated in the cultural field.

When the characteristics of culture are examined, it is observed that culture possesses features such as being learnable, historical, continuous, social, and integrative; being dynamic and changeable; forming the basis of individual and social solidarity; ensuring the existence and progress of society; and being unique to the society it belongs to while serving as a distinguishing attribute among nations (Deveci, 2009; Fichter, 2002; Kafesoğlu, 2016; Kroeber & Kluckhohn, 1952; Melanlıoğlu, 2008; Murdock, 1950, as cited in Güvenç, 2020). These characteristics of culture also reveal its importance for individuals and society. Individuals achieve social cohesion by adopting culture, and societies exist and develop through their cultures. From this perspective, it can be said that culture is the backbone of a society and owes its existence to its transmission from generation to generation. The

transmission of culture, which is of vital importance for nations, signifies existence (Daşdemir & Tekin, 2018), and societies seek to ensure the continuity of their cultural heritage, preserve it, and pass it on to future generations (Üzümcü & Ürün-Karahan, 2024). The transmission of culture to future generations is possible through the transmission of cultural elements. Since cultural elements that are valuable to a society constitute cultural heritage (Kiriama et al., 2010), cultural heritage comes to mind when we talk about the elements of culture. From this point of view, it can be stated that the main thing that is subject to cultural transmission is cultural heritage, and the transmission of culture reveals cultural heritage. Indeed, heritage is defined as what one generation leaves to the next (Turkish Language Association [TLA], 2023), and when combined with culture, it constitutes cultural heritage, which includes the places, objects, and practices that a society regards as old, significant, and worthy of preservation (Brumann, 2015).

Cultural heritage is a group of resources consisting of the reflection of values, beliefs, knowledge and traditions that have been transmitted from the past to the present, that have meaning both socially and individually, that develop the individual's sense of belonging, that are cared for in terms of protection and that are constantly evolving (Council of Europe [CoE], 2005; Hereduc, 2005; Kiper, 2004). In other words, all elements that emerged as a result of people's interactions with one another and with nature in the past, that have been preserved, passed on to the future, and valued by the society in question, are referred to as cultural heritage (Tay, 2022). The complex relationships between people, the places they live in, the ways in which they sustain their lives, and the traditions and rituals that connect all of these constitute cultural heritage (Kokko & Dillon, 2011). Cultural heritage, which is the product of culture consisting of material and immaterial elements, encompasses both tangible and intangible elements. Tangible cultural heritage includes movable items such as archaeological finds, ethnographic materials, paintings, miniatures, and sculptures; and immovable elements such as monuments, groups of buildings, and settlements (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 1972). Intangible cultural heritage consists of oral traditions and expressions, performing arts, social practices, rituals and festive events, knowledge and practices concerning nature and the universe, and traditional craftsmanship (UNESCO, 2003). Although a distinction is made between them, tangible and intangible cultural heritage often gain meaning through each other (Dipevliler, 2023). Indeed, cultural heritage is a unity of discourses and experiences that carry the past into the present and, as socialized entities, give meaning to human existence (Coelho, 2018). Cultural heritage carries the past into the present, enriches the pool of meaning by being kept alive today, and is entrusted to the future with the hope of preservation. With the cultural accumulation it embodies, it holds the power to tightly bind the nation to which it belongs. Knowing and valuing cultural heritage serves as a way to teach history through memory by encouraging participation, questioning, and reflection on who we are and where we are going, while a people who do not protect their heritage will inevitably see their essence diluted and altered (Felices-De la Fuente et al., 2020). All of this makes keeping cultural heritage alive, preserving it, and passing it on to future generations important and necessary. The transmission of cultural heritage is too broad to be confined to the narrow framework of merely passing on a local community's cultural elements to younger generations; from a global perspective, it also encompasses how cultural elements change, their commonalities with other cultures, and their interactions with them (Kantekin, 2023). Culture and cultural heritage have a universal dimension, which is becoming an increasingly prominent phenomenon with globalization, and the relationships and interactions between cultures are increasing. The relationships and interactions between cultures also increase the importance of the concept of multiculturalism, which means recognizing, understanding, and respecting different cultures (Beldağ & Teymur, 2018). It can be

stated that this situation, in addition to the transmission of cultural heritage, also brings to the agenda the necessity of raising individuals with cultural competencies such as recognizing different cultures, communicating and interacting with them, and respecting them. All of this also points to cultural literacy (Köçer, 2025), which encompasses not only knowing one's own culture but also the skills of recognizing, understanding, and interacting with different cultures. It can be said that cultural heritage education is important both for transmitting culture and instilling an awareness of preserving cultural heritage, as well as for equipping individuals with the skills they will need in multicultural environments.

Cultural heritage education is an important means of passing on distinguished traditional culture, raising awareness about the preservation of cultural heritage, and encouraging the public to actively participate in its protection (Chen et al., 2023). Through this education, children can become responsible, internalise a sense of homeland, patriotism and history, connect with the past, form their own worldviews, perceive the difference between the local and the universal, and see themselves as part of a broader temporal continuity (Aerila et al., 2016; Metin-Göksu, 2021; Wilhelm, 2004, as cited in Dönmez & Yeşilbursa, 2014). On this basis, cultural heritage education may be important in terms of ensuring social continuity and raising awareness among members of society at national and global levels. Cultural heritage education, which involves the preservation, appreciation and learning of cultural elements of society, is included in many educational institutions and their curricula (Avcı & Memişoğlu, 2016; Immonen & Sivula, 2024). It can be stated that schools are at the forefront of these institutions and implement cultural heritage education through various subjects. These subjects include life skills, social studies, Turkish language, human rights, citizenship and democracy, religious culture and ethics. One of the subjects directly related to culture and cultural heritage is the social studies course taught at primary school level. Indeed, cultural heritage is covered in the broadest scope and most explicitly in the social studies curriculum (Jančič & Hus, 2018), and cultural heritage education holds particular importance for the social studies course, which aims to introduce students to the country they live in, its past and present (Gürdoğan-Bayır & Çengelci-Köse, 2019). It is expected that effective social studies teaching in primary education will guide students towards a culturally informed context (Epiphaniis et al., 2024), and although the transmission of culture and cultural heritage is among the important tasks of the entire education system, social studies is at the forefront of the subjects that will transmit this (Çulha-Özbaş, 2009).

Social studies is one of the citizenship education program courses designed to provide, in a globalizing world, first the qualities of a good human being, then an effective citizen, and ultimately a world citizen; its content is formed by integrating knowledge from literature and science under the umbrella of social studies, with the social sciences at the center, and, based on a collective teaching approach, it aims to impart to children knowledge of life in the context of the past, present, and future (Tay, 2022). It can be said that the fact that the content of social studies courses consists of social sciences and deals with all kinds of activities that regulate social life reflects its relationship with culture. The focus of social studies, which is a study of human beings, is to learn about the relationships between the individual, society and the natural environment (Budnar et al., 2011; Zarrillo, 2016). It may be possible to say that culture arises from the relationships between the individual, society and the natural environment, and that the social studies course, which focuses on human beings, addresses culture. Indeed, people learn, share and adopt culture, and thus culture is defined as shared social knowledge (National Council for the Social Studies [NCSS], 1994; Wilkins & Quchi, 1983). From this perspective, it is reasonable to expect that social studies, as a subject that

shares the knowledge produced by the social sciences with students, should have a strong cultural content. The aim of social studies is to foster responsible citizens who understand their interdependence with others and can make rational and informed decisions for the good of society (Jones et al., 2001). The aim of the course to cultivate effective citizens is emphasized in many definitions (Doğanay, 2005; NCSS, 1993; Öztürk, 2009; Savage & Armstrong, 1996; Tay, 2022), and it is stated that patriotism is directly related to the social studies course as part of the social studies curriculum (Öztürk et al., 2016). Considering the characteristics that an effective citizen and patriotic individual should possess, the scope of social sciences that constitute the content of social studies, and the fact that social studies are taught in the context of the past, present and future, it is evident that culture and cultural heritage occupy an important place in social studies. The social studies course aims to instill in students an awareness of preserving and sustaining culture and cultural heritage, while also equipping them with cultural competencies to facilitate their adaptation to their surroundings. Since the content of courses in schools that prepare students for life is determined by the curriculum (Ünsal & Bakar, 2022), social studies course also fulfill this function through the curriculum.

In Türkiye, social studies courses, which were included in the draft of the new primary school curriculum in 1962 under the name “society and country studies” and in primary school curricula from 1968 onwards under the name “social studies,” contain topics and explanations related to culture and cultural heritage in all teaching curricula. As of the 2024-2025 academic year, both the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula are in effect. The 2018 Social Studies Course Curriculum has a holistic perspective in terms of learning areas, achievements and explanations, values, skills, and competencies (Ministry of National Education [MoNE], 2018). In 2024, the MoNE published curricula with the ultimate goal of educating competent and virtuous individuals. The content of the 2024 Social Studies Course Curriculum, one of these curricula, has been prepared in an interdisciplinary structure that examines social activities at the local, regional, national, and international levels (MoNE, 2024). In both curricula, topics related to culture and heritage are included in the learning areas. This research focuses on the content related to culture and cultural heritage in these curriculum curricula.

It is observed that studies in the field of social studies education on culture and cultural heritage have predominantly focused on examining the views of social studies teachers and teacher candidates regarding the teaching of culture and cultural heritage (Avcı & Memişoğlu, 2016; Azrak & Yalçınkaya, 2020; Demirezen & Aktaş, 2020; Dere, 2021; Metin-Göksu, 2021; Sağ & Kaymakçı, 2024; Sidekli & Karaca, 2013) and on analyzing social studies textbooks within the scope of culture and cultural heritage (Demir & Atasoy, 2020; Pandurić, 2023; Pourshokri et al., 2020; Yılmaz et al., 2024). Studies examining social studies curricula in the context of culture and cultural heritage are relatively fewer, and most of these studies have been limited to a single dimension of culture or cultural heritage (intangible cultural heritage, tangible cultural heritage, cultural literacy, etc.) (Cantürk & Ablak, 2024; Çengelci, 2012; Gürel & Çetin, 2018; Pala, 2024; Pehlivan & Kolaç, 2016). Upon reviewing the relevant literature, no study was found that examined the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula in depth in terms of all dimensions of culture and cultural heritage. Culture and cultural heritage, which serve as a means of sustaining life (Simandiraki, 2006), also hold great significance for individuals’ sense of identity, self-esteem, and dignity (World Bank, 1999). Cultural heritage elements, which bear witness to the era in which they emerged, shape a nation’s identity while also building its future. It is important to include culture and cultural heritage elements in social studies courses, which aim to help students adapt to their environment and grow

into effective citizens. The richer the social studies curricula are in terms of culture and cultural heritage, the easier it will be to achieve the course objectives, and the values that hold society together will be reinforced. Therefore, it is believed that a comprehensive study on the cultural and cultural heritage elements included in the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula would fill a significant gap in the field. This study, which examines the curricula comparatively, is expected to shed light on future curriculum development efforts for social studies courses. In this context, the aim of the study is to comparatively examine the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula in terms of culture and cultural heritage elements. In line with this aim, answers to the following questions were sought.

1. Which culture and cultural heritage elements are included in the following sections of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula, and in what ways are they addressed?

- a) specific objectives,
- b) points to consider in practice/principles related to implementation,
- c) skills,
- d) values and dispositions,
- e) descriptions of learning areas,
- f) achievements and their explanations/learning outcomes and process components,
- g) learning-teaching practices

Method

Research Design

This research was conducted in accordance with a qualitative research approach. Qualitative research focuses on investigating and understanding social phenomena within their respective contexts (Yıldırım, 1999). In the study, culture and cultural heritage were approached as a social phenomenon, while the social studies course was approached as the social environment to which it belongs. Sometimes, the best way to understand the reality of a researched topic may be to examine and analyze the texts produced (O’Leary, 2017). This study, conducted to examine the teaching curricula in text format produced for social studies courses, utilises document analysis from qualitative research designs. Document review involves analyzing the content of a document and often examining the document’s purpose, intent, and motivation within a historical or contemporary context (Harvey, 2024). Understanding how the social studies curriculum is structured in terms of culture and cultural heritage elements requires a systematic examination of the content, purpose and comprehension of the curricula; hence this model has been selected.

Data Source

In line with the purpose of the research, the data source consists of the “2018 Social Studies Course Curriculum (Primary and Secondary School, Grades 4, 5, 6, and 7)” and the “Social Studies Course Curriculum (Grades 4, 5, 6, and 7)”, which were approved and published by the Board of Education and Instruction of the Ministry of National Education of the Republic of Türkiye.

Research Process

The document analysis process establishes a systematic plan for identifying, analysing and deriving useful information from existing documents in order to make informed decisions (Watkins et al., 2012). The document analysis steps proposed by Forster (1994) and presented in Figure 1 were followed in the research.

Figure 1

Document Analysis Steps Followed in the Research (Forster, 1994)

Obtaining Documents

In the first step, the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula were accessed from the MoNE official website.

Checking the Originality of Documents

The requirement for the authenticity of documents is that the process of accessing them should follow as clear and transparent procedures as possible, and that the documents should be collected with permission from the authorised persons and institutions (Yıldırım & Şimşek, 2021). Access to the documents via the MoNE official website has been accepted as proof of their authenticity.

Understanding Documents

In this step, which involves the systematic and comparative analysis of documents, the teaching curricula that constitute the data source have been analysed comparatively in a manner appropriate to the objective.

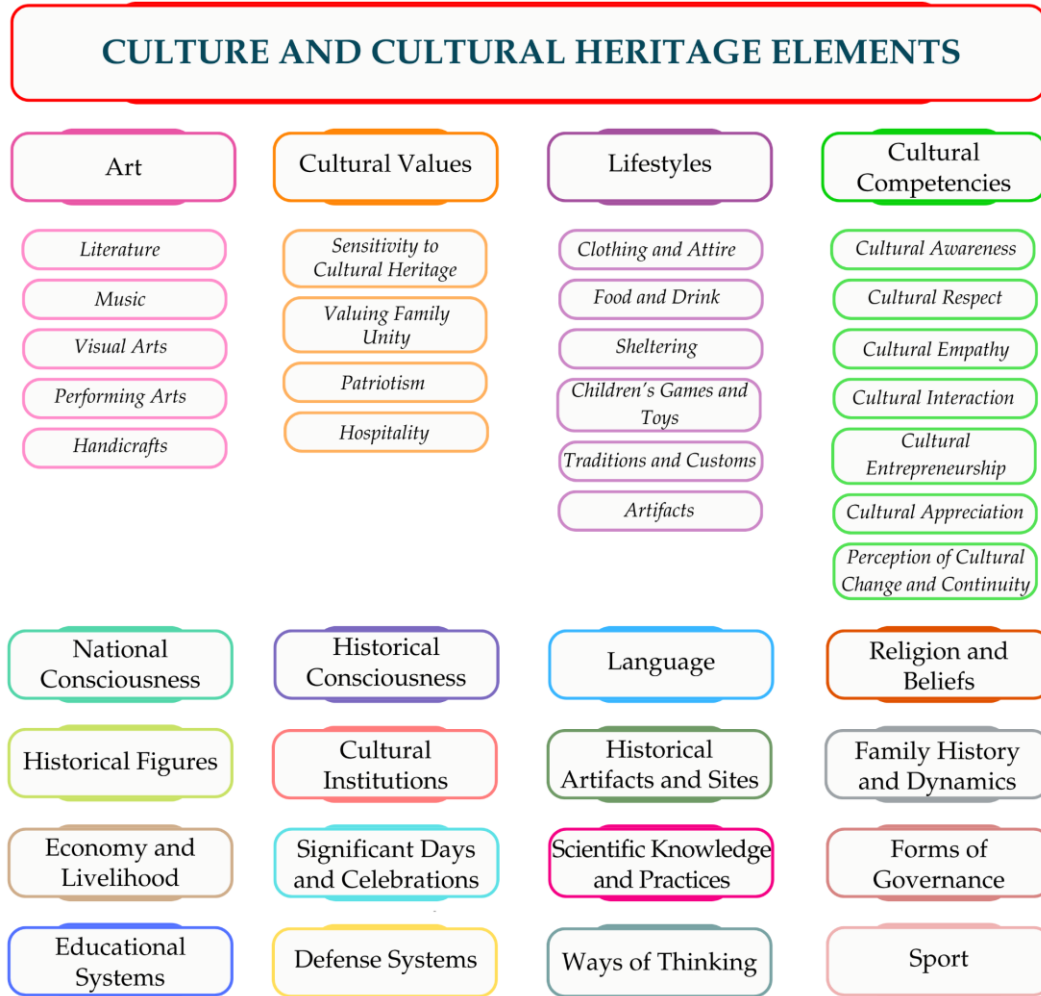
Analyzing the Data

Data obtained from social studies course curricula have been subjected to document analysis. Document analysis is a technique that requires the examination and interpretation of data in order to derive meaning, develop understanding, and generate empirical knowledge (Corbin & Strauss, 2008). In this study, data were examined and interpreted with the aim of deriving meaning from social studies course curricula regarding culture and cultural heritage, and developing an understanding for future curricula. A closed approach was used in the analysis of the data. The closed approach is the process of taking a category system that exists in a specific field and grouping the records accordingly (Bilgin, 2006). In this study, cultural and cultural heritage elements to be sought in social studies course curricula within the closed approach framework were determined through a literature review, and the list created was submitted to the opinion of field experts. The opinions and assessments of five social studies education experts with experience in cultural and cultural heritage education were presented as “suitable (2)”, “usable with corrections (1)”, and “not suitable (0)” and compared with their own categories. In determining the agreement between expert

opinions, the Fleiss kappa coefficient, used when there are more than two experts, was calculated (Fleiss, 1971) and determined to be .94. A value above .75 indicates an excellent level of agreement (Fleiss, 1971). The list of cultural and cultural heritage elements constituting the categories of the research within the framework of expert opinions has been finalised, and the list in Figure 2 has been used in the document analysis.

Figure 2

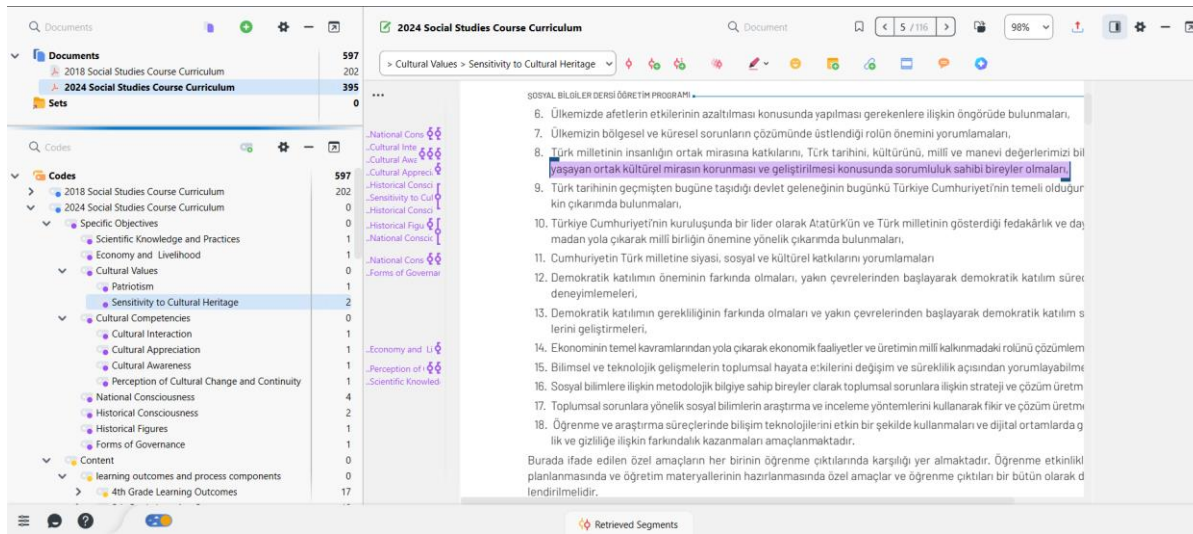
List of Culture and Cultural Heritage Elements

In the analysis of the data, simultaneous coding (Saldana, 2019) was used, which refers to assigning two or more codes to the same or consecutive passages of a text after developing categories. The coding process was carried out using the MAXQDA 24 program. The cultural and cultural heritage elements that formed the categories were entered into the program's coding system and linked to the relevant headings of the teaching curriculum. An example of the coding is shown below.

Figure 3

Sample Codings

To determine the agreement between the coding performed independently by first and third researchers and to ensure the reliability of the data analysis, the kappa value was recalculated. Cohen's kappa coefficient is used to calculate the agreement between two observers for categories at the classification level (Cohen, 1960). The Cohen kappa coefficient between the researchers' codings being calculated as .93 indicates that the agreement is at a sufficient level. The points where harmony could not be achieved were discussed by the researchers and consensus was reached.

Using the Data

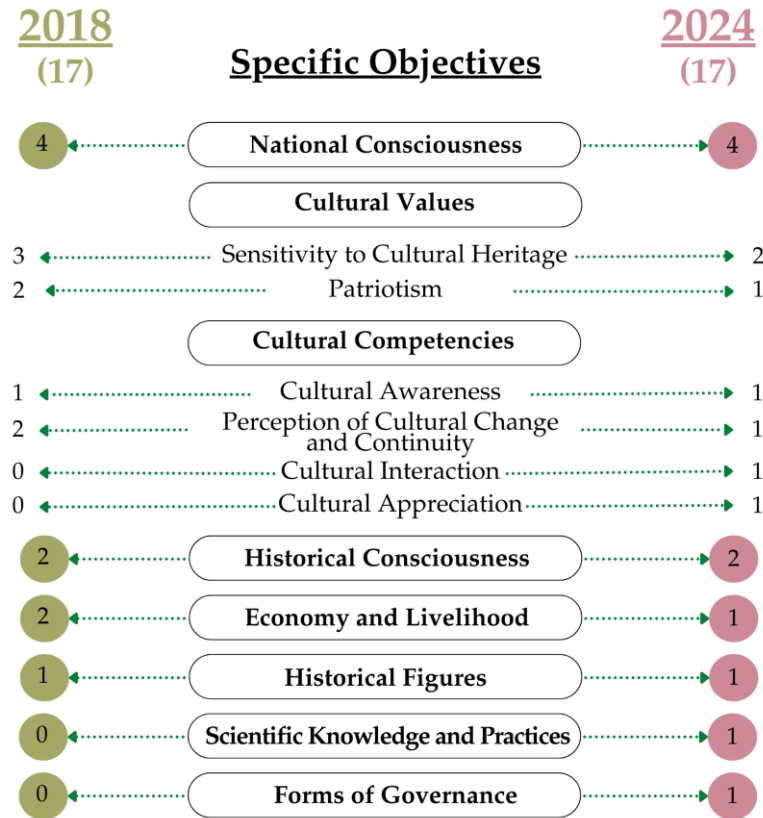
At this stage, the data obtained is evaluated, conclusions are drawn, and the data is interpreted (Bilgin, 2006). The 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula have been evaluated comparatively in terms of their inclusion of cultural and cultural heritage elements. The data has been presented, interpreted and discussed within the framework of the relevant research topics with the aid of visuals.

Findings

The cultural and cultural heritage elements identified in the specific objectives of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula are presented in Figure 4.

Figure 4

Culture and Cultural Heritage in the Specific Objectives of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula

When examining the specific objectives of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula within the scope of culture and cultural heritage elements, seventeen statements related to culture and cultural heritage were found in both curricula. Examples of statements related to culture and cultural heritage elements included in the specific objectives of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula are as follows:

2018 Social Studies Course Curriculum:

“By examining historical evidence from different periods and places, people identify similarities and differences between individuals, objects, events and phenomena, and perceive change and continuity” (historical consciousness, perception of cultural change and continuity)

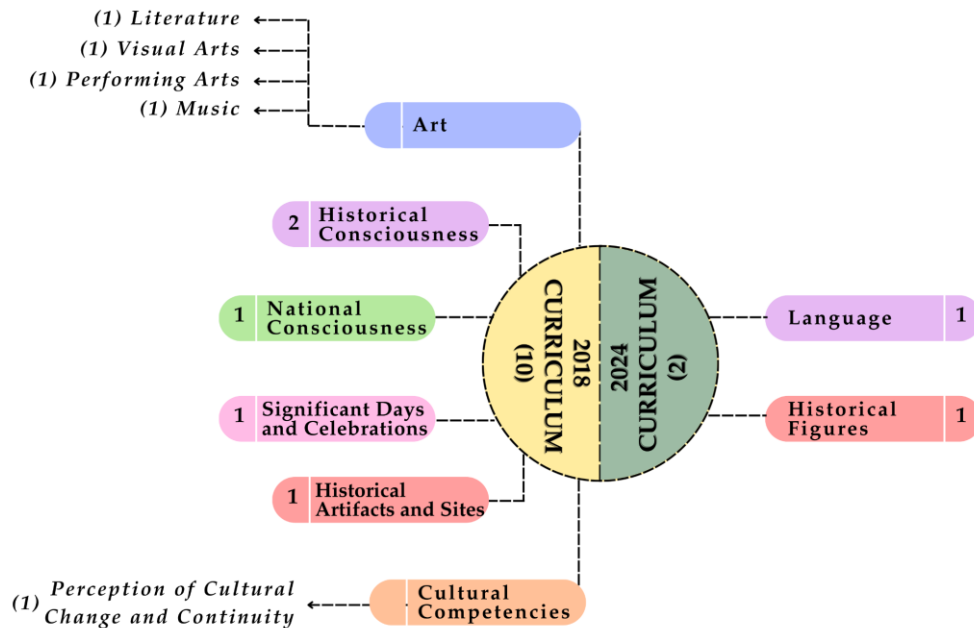
2024 Social Studies Course Curriculum:

“To be individuals who are aware of the Turkish nation’s contributions to humanity’s shared heritage, who know and live Turkish history, culture, and our national and spiritual values, and who take responsibility for the preservation and development of our shared cultural heritage.” (cultural awareness, cultural respect, historical consciousness, sensitivity to cultural heritage)

The cultural and cultural heritage elements included under the heading “Points to Consider in the Implementation of the Social Studies Course Curricula” in the 2018 curriculum and under the heading “Principles Regarding the Implementation of the Social Studies Course Curricula” in the 2024 curriculum are shown in Figure 5.

Figure 5

Culture and Cultural Heritage in the Implementation Principles/Considerations of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula

When examining Figure 5, it is seen that 10 cultural and cultural heritage elements were reached in the 2018 curriculum and 2 in the 2024 curriculum in the sections on points to be considered in practice/principles related to implementation. Examples of statements related to culture and cultural heritage taken from these sections of the curricula are given below.

2018 Social Studies Course Curriculum:

“Furthermore, appropriate achievements should be supported by traditional or modern art products such as painting, music, miniature, engraving, calligraphy, sculpture, architecture, theatre, and cinema.” (visual arts, performing arts)

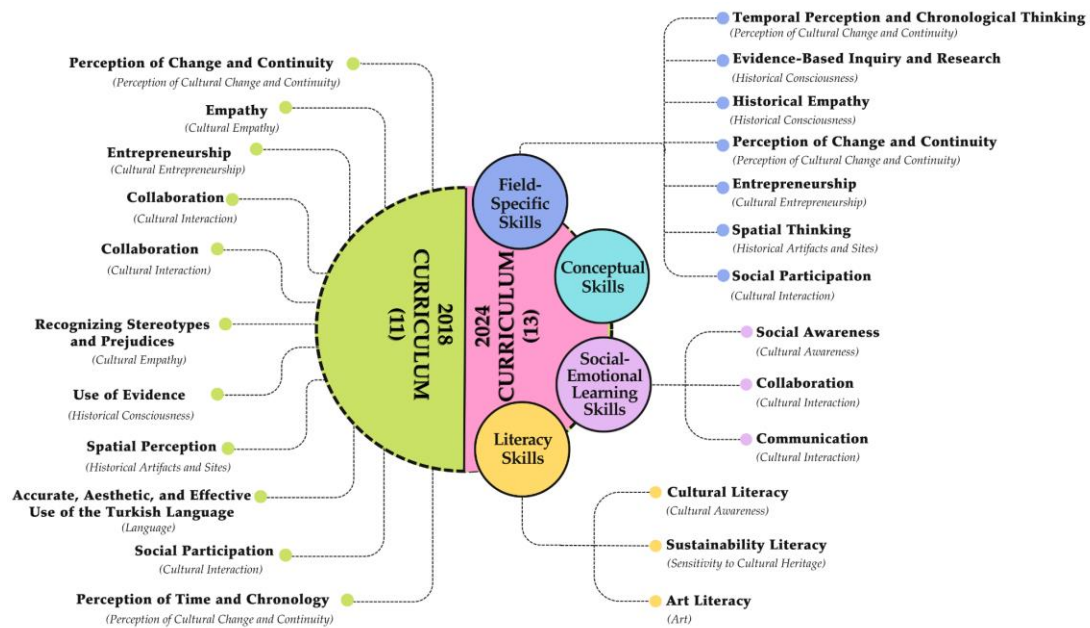
2024 Social Studies Course Curriculum:

“...When presenting the biographies of historical figures in teaching and learning practices, memorisation should be avoided...” (historical figures)

The skills included in the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula have been examined within the scope of culture and cultural heritage elements. The skills associated with cultural and cultural heritage elements and the cultures and cultural heritage elements with which they are associated are presented in Figure 6.

Figure 6

Culture and Cultural Heritage in the Skills of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula

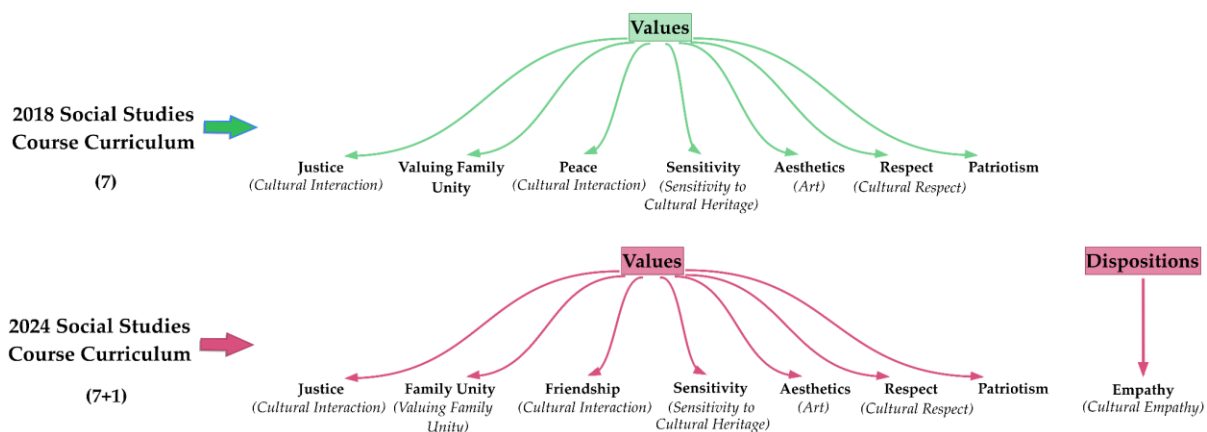

When Figure 6 is examined, it is observed that in the 2018 curriculum, 11 skills are associated with the elements of culture and cultural heritage; whereas in the 2024 curriculum, a total of 13 skills are found to be related, including 3 literacy skills, 3 social-emotional learning skills, and 7 field-specific skills. For example, the skill “perception of change and continuity,” which is included in both curricula, is found to be associated with the culture and cultural heritage element of “perception of cultural change and continuity”.

The values included in the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula and the dispositions included in the 2024 curriculum were examined within the scope of the elements of culture and cultural heritage. The values and dispositions found to be associated with the elements of culture and cultural heritage, along with the specific elements they are related to, are presented in Figure 7.

Figure 7

Values in the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula and Trends in the 2024 Social Studies Course Curricula: Culture and Cultural Heritage

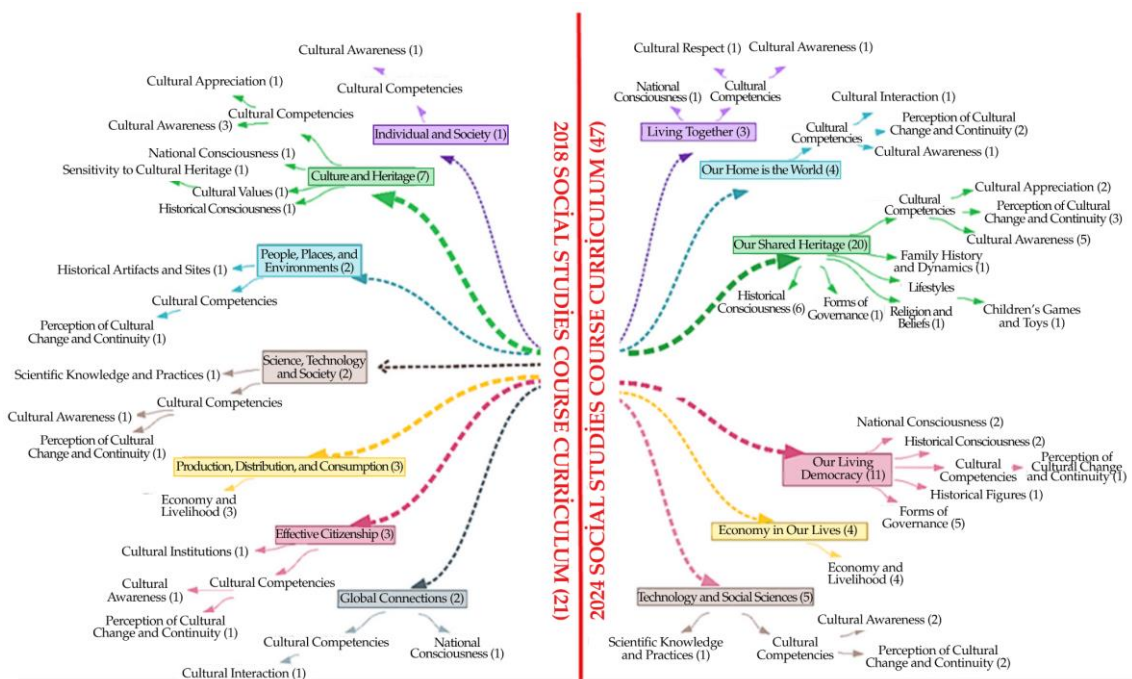
When examining Figure 7, it is observed that both the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula

contain seven values, and that a trend in the 2024 curriculum is related to elements of culture and cultural heritage. It was concluded that six of the values in both curricula are identical, and that in addition to these values, peace in the 2018 curriculum and friendship in the 2024 curriculum are related to elements of culture and cultural heritage. For example, it was determined that the value of sensitivity is related to cultural heritage among the elements of culture and cultural heritage, and that the value of respect is related to cultural respect.

The cultural and cultural heritage elements in the learning area descriptions under the heading “Structure of the Social Studies Course Curricula” in the 2018 curriculum and “Content Framework” in the 2024 curriculum are presented in Figure 8.

Figure 8

Learning Areas Descriptions in the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula: Culture and Cultural Heritage

When examining the learning area descriptions of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula within the scope of culture and cultural heritage elements, it was determined that there were 21 expressions in the 2018 curriculum and 47 expressions in the 2024 curriculum. The learning areas with the highest number of statements and elements related to culture and cultural heritage were “Culture and Heritage” in the 2018 curriculum and “Our Shared Heritage” in the 2024 curriculum. The statements related to culture and cultural heritage in the learning area descriptions of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula are presented below.

2018 Social Studies Course Curriculum:

“It aims to establish a national consciousness that will ensure the preservation and development of culture, based on the fundamental elements that constitute Turkish culture.” (cultural awareness, sensitivity to cultural heritage, national consciousness)

“...by understanding the development process of science and technology and their impact on social life...” (perception of cultural change and continuity, cultural awareness, scientific knowledge and

practices)

2024 Social Studies Course Curriculum:

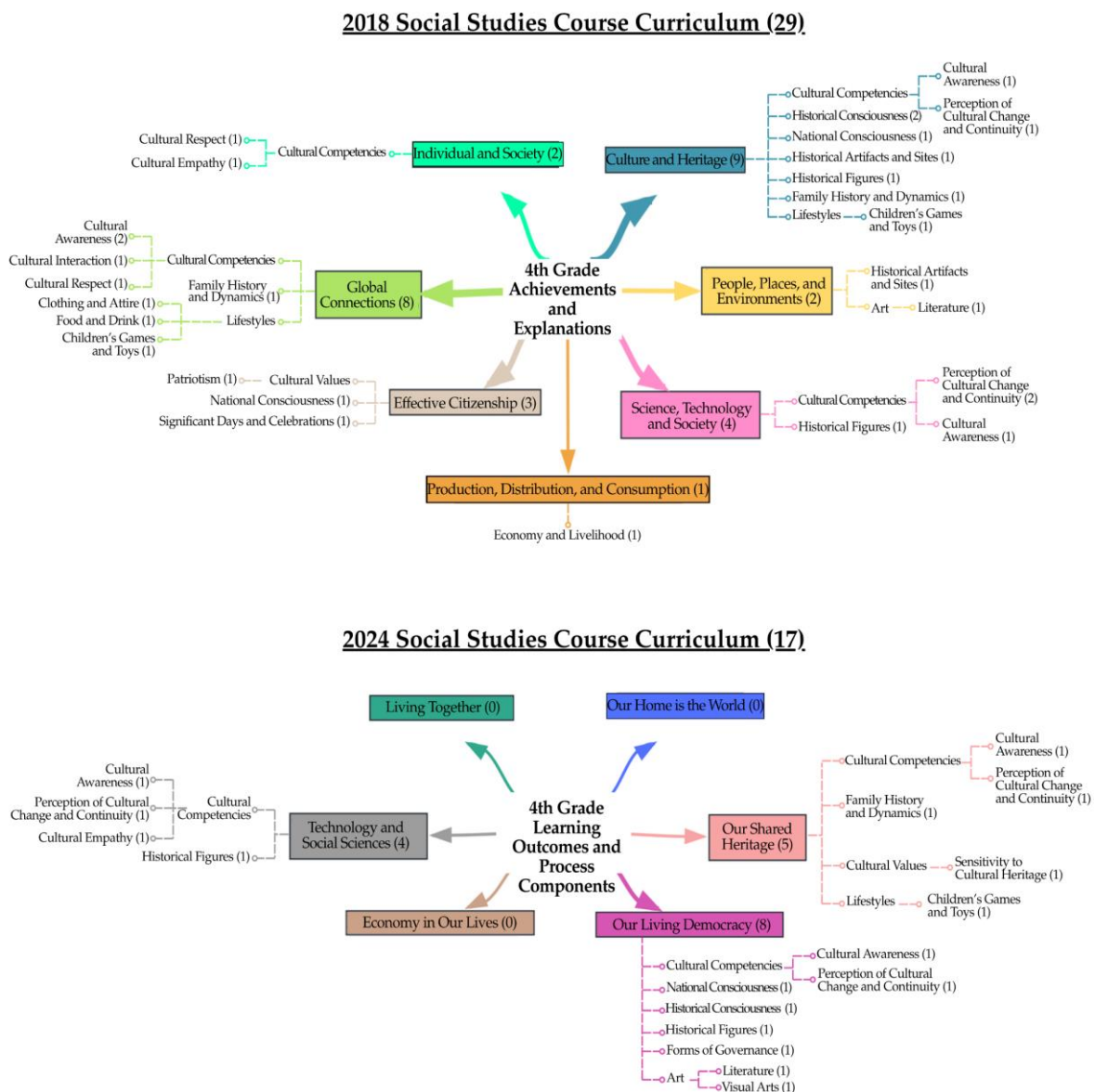
“The process of Turkification and Islamisation in Anatolia, the policies that contributed to the Ottoman Empire becoming a global power, the innovations implemented by the Ottoman Empire in response to shifting global balances, and Ottoman culture and civilisation are discussed.” (historical consciousness, forms of governance, cultural awareness)

“... economic activities in the province where they live...” (economy and livelihood)

The achievements and explanations included in the 2018 Social Studies Course Curriculum for 4th grade and the learning outcomes and process components included in the 2024 Social Studies Course Curriculum for 4th grade were examined within the scope of culture and cultural heritage elements. The findings obtained as a result of the examination are presented in Figure 9.

Figure 9

2018 and 2024 Social Studies Course Curricula 4th Grade Achievements and Explanations/Learning Outcomes and Process Components in Culture and Cultural Heritage

As shown in Figure 9, elements of culture and cultural heritage in the 2018 Social Studies Course Curricula for 4th grade achievements and explanations are concentrated in the learning areas of “Culture and Heritage” and “Global Connections,” while in the 2024 curriculum, they are concentrated in the learning area of “Our Living Democracy”. The statements regarding culture and cultural heritage elements in the achievements and explanations/learning outcomes and process components at the 4th grade level in the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula are presented below.

2018 Social Studies Course Curriculum:

“SB.4.2.2. Researches elements reflecting the national culture within their family and surroundings and provides examples.

A visit to a historical site in their immediate surroundings, such as a museum, mosque, tomb, bridge, madrasa or caravanserai, or oral history or local history studies are conducted.”

(cultural awareness, historical consciousness, historical artifacts and sites)

“SB.4.7.4. Respects different cultures.” (cultural respect)

2024 Social Studies Course Curriculum:

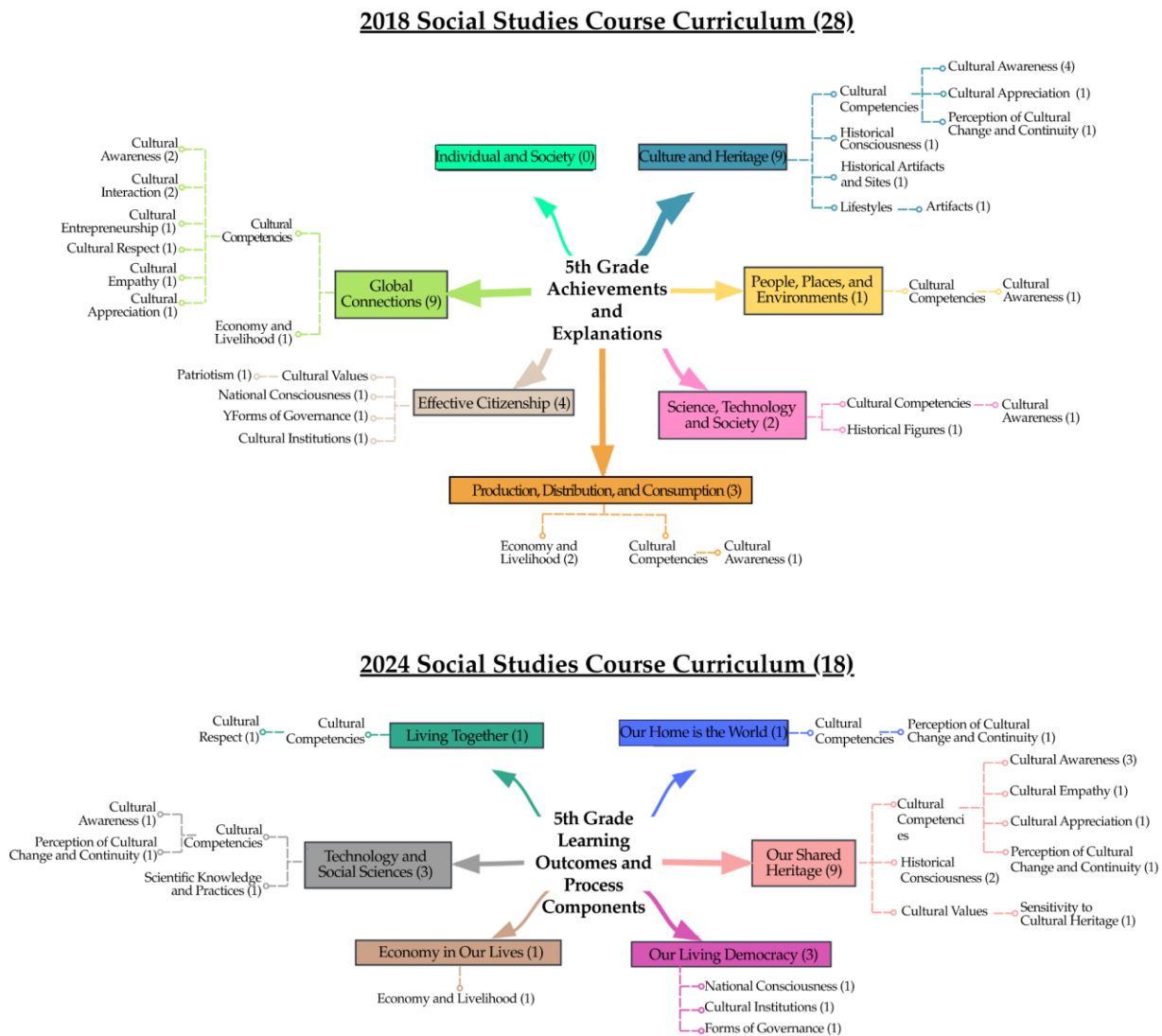
“SB.4.3.2. Ability to create a product that tells the family history” (Family history and dynamics)

“SB.4.4.1. Interpreting the sacrifices made by Mustafa Kemal Atatürk and the Turkish nation on the path to the proclamation of the Republic” (historical figures, historical awareness, national consciousness)

The achievements and explanations included in the 2018 Social Studies Course Curriculum for 5th grade and the learning outcomes and process components included in the 2024 Social Studies Course Curriculum for 5th grade were examined within the scope of culture and cultural heritage elements. The findings obtained as a result of the examination are presented in Figure 10.

Figure 10

2018 and 2024 Social Studies Course Curricula 5th Grade Achievements and Explanations/Learning Outcomes and Process Components in Culture and Cultural Heritage

When examining Figure 10, it is observed that elements of culture and cultural heritage are more prevalent in the 2018 Social Studies Course Curriculum 5th grade achievements and explanations under the learning areas of “Culture and Heritage” and “Global Connections,” while in the 2024 curriculum, they are more prevalent under the learning area of “Our Shared Heritage.” Statements regarding cultural and cultural heritage elements in the 5th grade achievements and explanations/learning outcomes and process components of the curriculum are presented below.

2018 Social Studies Course Curriculum:

“SB.5.6.4. We value our symbols of national sovereignty and independence, our Flag and our National Anthem.” (national consciousness, patriotism)

“SB.5.2.2. Introduces the natural resources and historical sites, objects, and artifacts in their surroundings.” (cultural awareness, historical artifacts and sites, objects)

2024 Social Studies Course Curriculum:

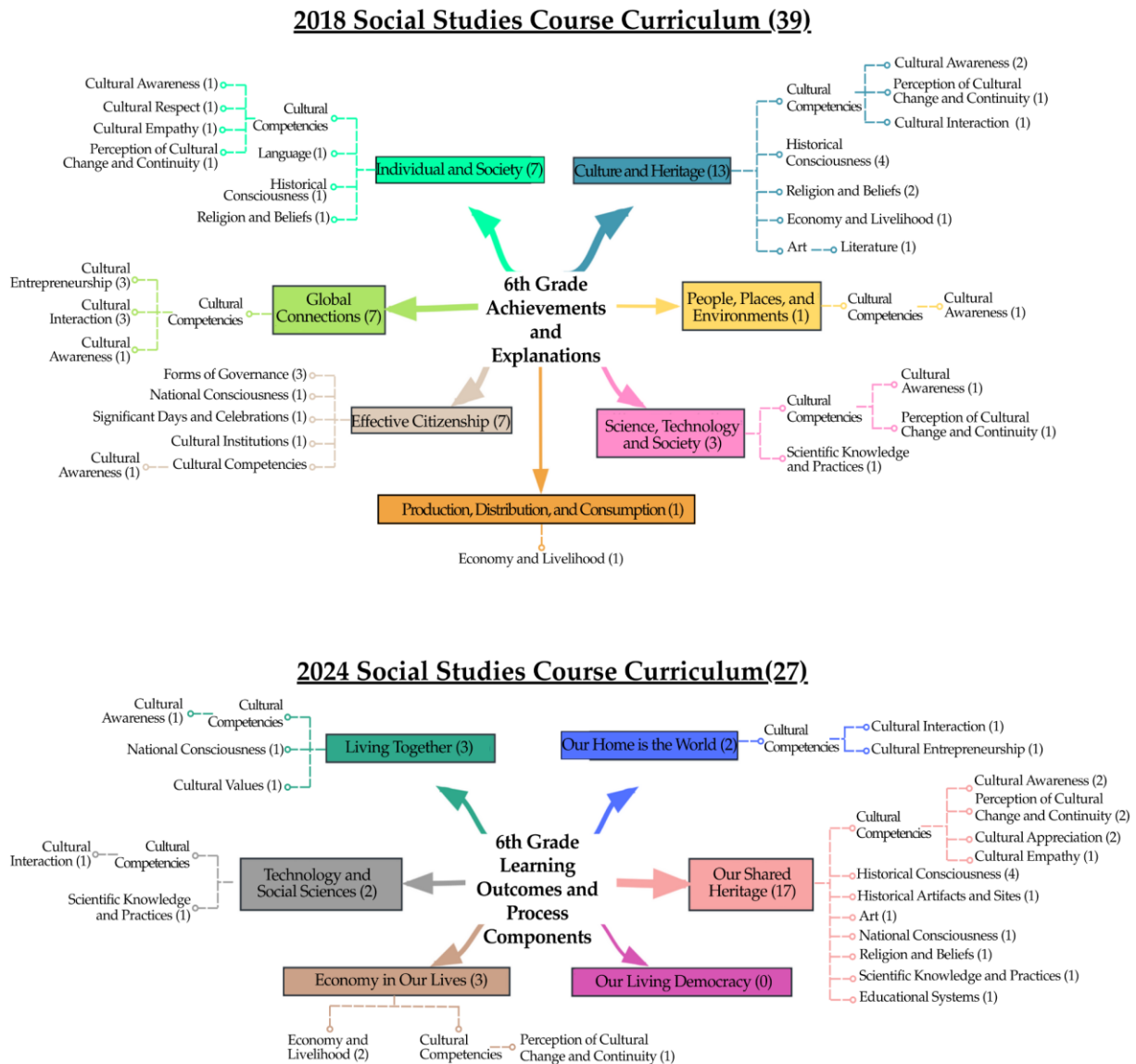
“SB.5.3.3. Ability to compare the contributions of Mesopotamian and Anatolian civilisations to shared heritage.” (historical consciousness, cultural awareness, cultural appreciation)

“SB.5.6.1. Discuss the effects of technological developments on society.” (scientific knowledge and practices, cultural awareness, perception of cultural change and continuity)

The achievements and explanations included in the 2018 Social Studies Course Curricula for 6th grade and the learning outcomes and process components included in the 2024 Social Studies Course Curricula for 6th grade were examined within the scope of culture and cultural heritage elements. The findings obtained as a result of the examination are presented in Figure 11.

Figure 11

2018 and 2024 Social Studies Course Curricula 6th Grade Achievements and Explanations/Learning Outcomes and Process Components in Culture and Cultural Heritage

As shown in Figure 11, elements of culture and cultural heritage are given more prominence in the 2024 curriculum's "Our Shared Heritage" learning area than in the 2018 Social Studies Course Curriculum's 6th grade achievements and explanations, where they were included in the "Culture and Heritage" learning area. The statements regarding culture and cultural heritage elements included in the achievements and explanations/learning outcomes and process components of the 6th grade curricula are presented below.

2018 Social Studies Course Curriculum:

"SB.6.1.2. Analyzes the place and role of social, cultural, and historical ties in the formation of social cohesion."

Elements that constitute culture, such as religion, language, and history, are addressed. (cultural awareness, religion and beliefs, language, historical consciousness)

"SB.6.6.4. Explains the importance of democracy in our social life.

The processing of my achievement addresses July 15 Democracy and National Unity Day." (national consciousness, forms of government, significant days and celebrations)

2024 Social Studies Course Curriculum:

"SB.6.3.2. The ability to reason about the contributions of Islamic civilization to humanity's shared heritage in the fields of education, science, law, culture, art, and architecture between the 7th and 13th centuries" (historical awareness, educational systems, scientific knowledge and practices, cultural awareness, art, cultural appreciation, historical artifacts and sites)

"SB.6.2.3. Ability to interpret our country's cultural collaborations with the Turkic world." (cultural entrepreneurship, cultural interaction)

The achievements and explanations included in the 2018 Social Studies Course Curriculum for 7th grade and the learning outcomes and process components included in the 2024 Social Studies Course Curriculum for 7th grade were examined in the context of culture and cultural heritage elements. The findings obtained as a result of the examination are presented in Figure 12.

Figure 12

2018 and 2024 Social Studies Course Curricula 7th Grade Achievements and Explanations/Learning Outcomes and Process Components in Culture and Cultural Heritage

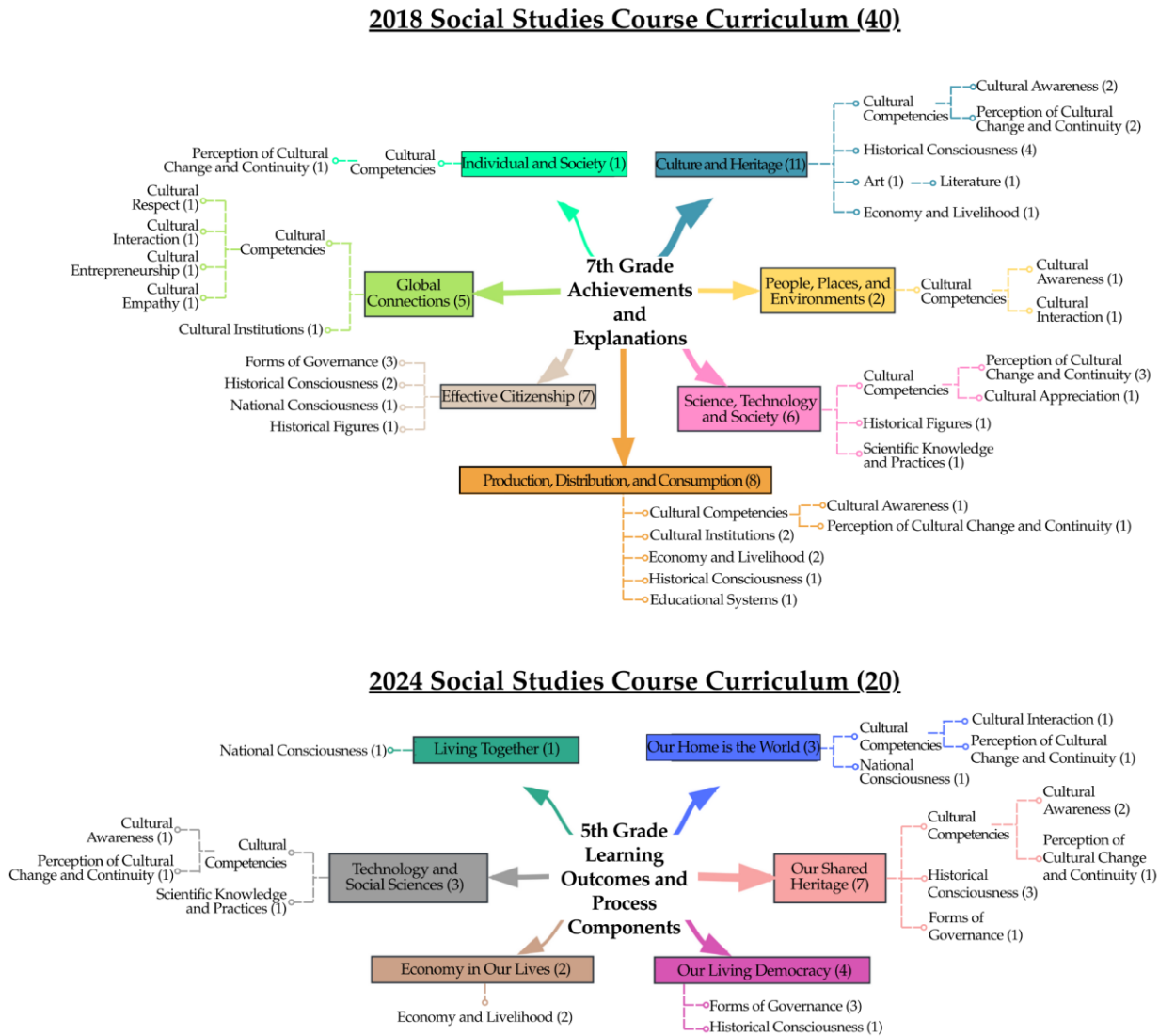

Figure 12 shows that in the 2018 Social Studies Course Curricula for 7th grade, the elements of culture and cultural heritage are concentrated in the “Culture and Heritage” learning area, while in the 2024 curriculum, they are concentrated in the “Our Common Heritage” learning area. Statements regarding cultural and cultural heritage elements in the 7th grade achievements and explanations/learning outcomes and process components of the curriculum are presented below.

2018 Social Studies Course Curriculum:

“SB.7.2.5. Provides examples of Ottoman culture, art, and aesthetic understanding.

Examples from the travelogues of local and foreign travelers are included.” (cultural awareness, art, literature)

“SB.7.7.1. Provides examples of international organizations of which Türkiye is a member.” (cultural institutions)

2024 Social Studies Course Curriculum:

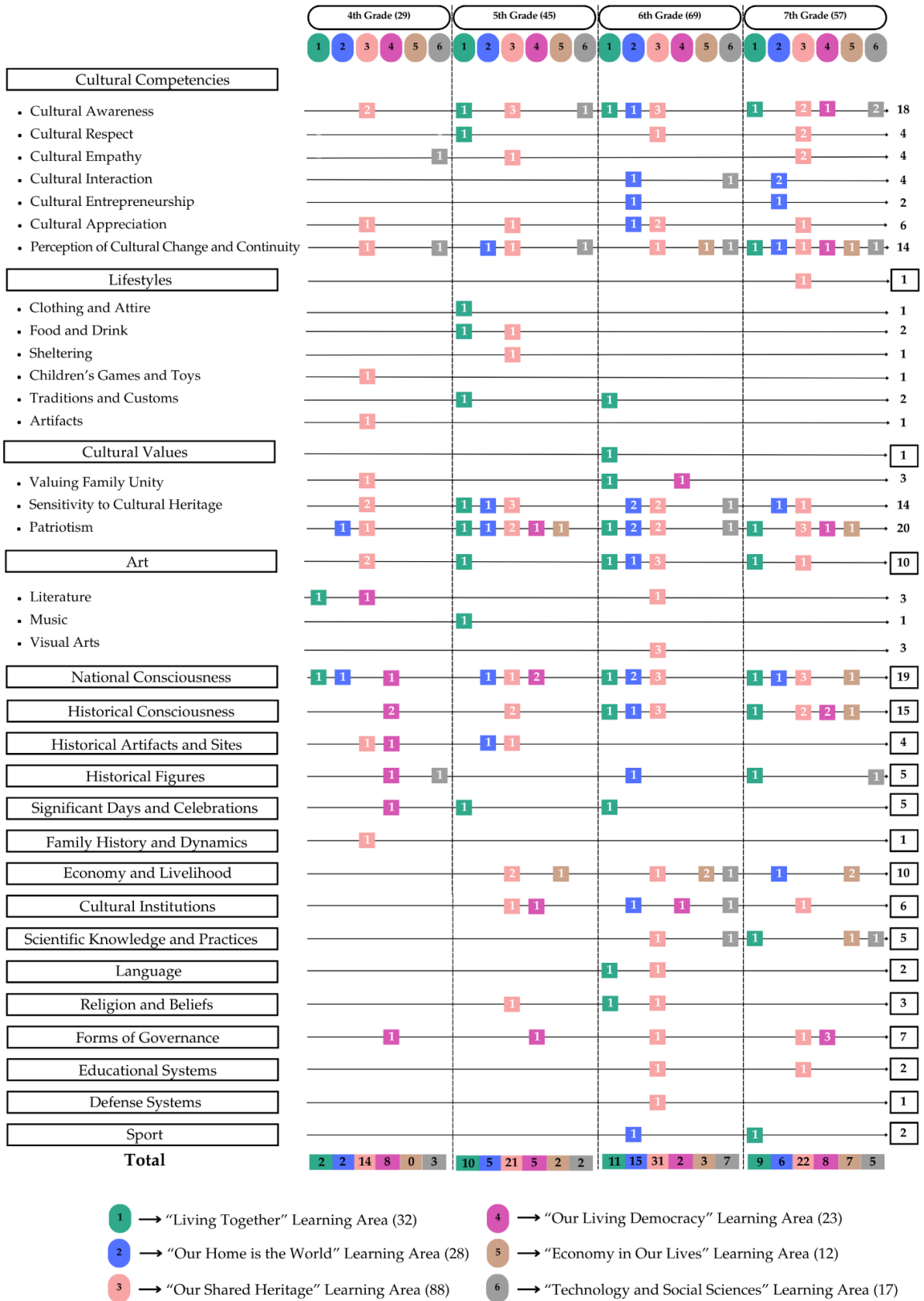
“SB.7.1.3. Ability to draw conclusions about the Turkish society’s attitude and behavior towards national issues” (national consciousness)

“SB.7.5.1. Ability to analyze national development initiatives in terms of their causes and consequences” (economy and livelihoods)

The 2024 Social Studies Course Curriculum includes “Learning-Teaching Practices” under the heading “Learning-Teaching Experiences,” whereas the 2018 Social Studies Course Curriculum does not include such a section. However, since the learning evidence included in the 2024 curriculum is part of the learning-teaching practices, it has not been examined separately. In this context, the learning-teaching practices in the 2024 Social Studies Course Curriculum have been examined within the scope of culture and cultural heritage elements, and the findings are presented in Figure 13.

Figure 13

Culture and Cultural Heritage in the Learning-Teaching Practices of the 2024 Social Studies Course Curricula

When the teaching-learning practices included in the 2024 Social Studies Course Curriculum are

examined in the context of culture and cultural heritage, it has been determined that cultural and cultural heritage elements are most prevalent in the 6th grade among grade levels and in the “Our Shared Heritage” learning area among learning areas. The most frequently encountered elements of culture and cultural heritage in the curriculum’s teaching-learning practices have been patriotism, national consciousness, and cultural awareness. Examples of statements related to culture and cultural heritage in the teaching-learning practices of the 2024 Social Studies Course Curriculum are presented below.

2024 Social Studies Course Curriculum:

“As a result of the investigations, students identify and describe the elements that shaped the social lives of people living in the first settlements of Anatolia, such as shelter, nutrition, and basic livelihood activities (E3.6, OB1).” (sheltering, food and drink, economy, and livelihood)

“Features related to language, religion, history, art, and customs that form our cultural ties and national values are identified through written and visual sources.” (cultural values, language, cultural awareness, historical consciousness, religion and beliefs, visual arts, traditions and customs)

“The discussion focuses on which of the listed games and toys are still played today and their similarities. At this stage, games that have survived from the past to the present in our country and their positive effects on children are discussed, encouraging students to recognize the richness of our culture and develop sensitivity in this regard.” (Perception of cultural change and continuity, cultural appreciation, children’s games and toys, sensitivity to cultural heritage)

Discussion, Conclusions, and Recommendations

This study compares the elements of culture and cultural heritage included in the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula. The cultural and cultural heritage elements within the Social Studies Course Curricula’s specific objectives, points to consider in practice/principles related to implementation, skills, values and attitudes, explanations of learning areas, achievements and explanations/learning outcomes, and process components, as well as learning-teaching practices, were identified.

When examining the specific objectives of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula, it was observed that both curricula included 17 statements related to culture and cultural heritage. The 2018 curriculum included expressions related to national consciousness, cultural values (sensitivity to cultural heritage, patriotism), cultural competencies (cultural awareness, perception of cultural change and continuity), historical consciousness, economy and livelihood, scientific knowledge and practices, while the 2024 curriculum includes expressions related to national consciousness, cultural values (sensitivity to cultural heritage, patriotism), cultural competencies (cultural awareness, perception of cultural change and continuity, cultural interaction, cultural appreciation), historical awareness, economy and livelihood, historical figures, scientific knowledge and practices, and forms of governance. Social studies curricula are designed to fulfill specific tasks of the discipline of sociology, one of which is to encourage individuals to understand local and universal cultural elements (Görçam & Kılıçoğlu, 2024). The inclusion of seventeen statements on culture and cultural heritage in the specific objectives of both curricula supports this objective of the social studies course. However, it has been determined that the elements of cultural interaction, cultural appreciation, scientific knowledge and practices, and forms of governance included in the 2024 curriculum were not included in the 2018 curriculum. Considering the scope of social studies, effective social studies

education requires systematic use of all resources available in society (Deveci & Selanik, 2011). At this point, it can be said that the specific objectives included in the 2024 Social Studies Course Curriculum aim to reflect cultural and cultural heritage elements in a more holistic manner, utilizing all available resources within society.

The second sub-problem of the study examined the inclusion of culture and cultural heritage elements in the sections on points to consider in practice/principles related to implementation in the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula. It has been concluded that 10 cultural and cultural heritage elements are included in the section on points to be considered in the implementation of the 2018 curriculum, and 2 cultural and cultural heritage elements are included in the section on the principles of implementation of the 2024 curriculum. The 2018 curriculum covers art (literature, visual arts, performing arts, music), historical consciousness, national consciousness, significant days and celebrations, historical artifacts and sites, cultural competencies (perception of cultural change and continuity), while the 2024 curriculum includes explanations related to language and historical figures. The 2018 curriculum highlights art as a key element of culture and cultural heritage. The reason for this situation can be attributed to the fact that this heading is related to the application dimension of the curriculum and that art plays an effective role as a tool in teaching cultural topics in social studies courses. Indeed, most of what is known about ancient cultures comes from art, and social studies courses offer students the opportunity to evaluate the past, present, and future through art (Akhan, 2013). In the section on points to note in the 2018 curriculum implementation, it is seen that there are more cultural and cultural heritage elements compared to the section on the principles of the 2024 curriculum implementation. In the 2024 curriculum, the curriculum's perspective section has not been included; instead, the curriculum's perspective has been included in the section on the Principles for Implementing the Social Studies Course Curriculum and explained in detail (Önger & Duman, 2024). Based on this, the reason why there are more statements in the 2018 curriculum may be that this section in the 2024 curriculum reflects the curriculum's perspective more and that the curriculum also includes a section on teaching and learning practices with more detailed explanations for implementation.

Upon examination of the 2024 Social Studies Course Curriculum, it is evident that it has been prepared based on skills within the framework of the education model. It can be said that the skills grouped under four headings—subject-specific skills, conceptual skills, social-emotional learning skills, and literacy skills—form the core of the 2024 curriculum. Indeed, the curriculum's learning outcomes are structured around these skills, and the other steps of the curriculum have also been developed within the framework of the learning outcomes. From this perspective, it is possible to say that the 2024 curriculum is richer, more varied, and more detailed in terms of skills. In the 2018 and 2024 curricula examined in the context of culture and cultural heritage elements; 11 skills in the 2018 curriculum, 3 of which are literacy skills, 3 are social-emotional learning skills, and 7 are subject-specific skills, while a total of 13 skills are related to cultural and cultural heritage elements in the 2024 curriculum. It can be argued that the skill-based preparation of the 2024 curriculum and its richness, diversity, and detail in terms of skills are more closely related to elements of culture and cultural heritage. It is also important that the 2024 curriculum includes a specific skill related to culture called "cultural literacy." Indeed, cultural literacy—the ability to critically examine one's own culture and other cultures, acquire knowledge about cultures, analyze cultural changes, and question elements that threaten culture (Kafadar & Şan, 2021; Polistina & Leader, 2009), encompasses cultural and cultural heritage elements in a holistic manner and that its inclusion in the 2024 curriculum is one of the curriculum's strengths. Considering that the 2018 curriculum

included 27 skills, 11 of which were related to culture and cultural heritage elements, it can be said that culture and cultural heritage were heavily featured in the curriculum. This result is consistent with the research finding that cultural literacy is the most prominent literacy skill in the 2018 curriculum (Dere & Ateş, 2022). When examining the skills, only two of the 11 skills in the 2018 curriculum (recognizing stereotypes and prejudices, using Turkish correctly, beautifully, and effectively) are not included in the 2024 curriculum. In addition to the nine similar skills in the 2024 curriculum, it has been determined that the skills of social awareness, cultural literacy, sustainability literacy, and arts literacy are related to elements of culture and cultural heritage. It is stated that cultural and artistic literacy addresses the curriculum's shortcomings in terms of covering the literacy of cultural works and artifacts included in the curriculum's achievements in different disciplines (Turan & Akhan, 2024). Considering that the 2024 curriculum has been structured to ensure that individuals acquire the skills they need in social issues, taking into account the changing and evolving conditions of the world (MoNE, 2024), the presence of skills directly related to culture and cultural heritage elements brings the 2024 curriculum to the forefront.

To answer another question of the research, the values of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula and the trends of the 2024 curriculum were examined in terms of culture and cultural heritage elements. The values of justice, sensitivity, aesthetics, respect, and patriotism, which are included in both the 2018 and 2024 curricula, have been determined to be related to cultural competencies (cultural interaction, cultural respect), cultural values (sensitivity to cultural heritage, patriotism), and art from the elements of culture and cultural heritage. Additionally, the 2018 curriculum emphasized family unity and peace values, while the 2024 curriculum emphasized family integrity and friendship values; cultural competencies (cultural interaction) and cultural values (valuing family unity) were reflected from the elements of culture and cultural heritage. and it has been determined that the empathy tendency included in the 2024 curriculum is related to cultural empathy from cultural competencies. It is stated that the values that shape an individual's emotions, thoughts, and behaviors form the basis of culture, and it is emphasized that the transmission of cultural heritage is possible through the acquisition of values through educational processes (Demirci-Dölek et al., 2024; Selanik-Ay & Kurtdede-Fidan, 2013; Şahin, 2020). Therefore, the fact that the values included in both curricula are associated with elements of culture and cultural heritage demonstrates that the curricula play an important role in the continuity of culture and that the relationship between values and culture is reflected appropriately in the curricula.

Within the scope of the research, when examining the descriptions of the learning areas in the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula under the elements of culture and cultural heritage, it was determined that there were 21 statements in the 2018 curriculum and 47 statements in the 2024 curriculum. The seven learning areas included in the 2018 curriculum are: cultural competencies (cultural awareness, cultural appreciation, perception of cultural change and continuity, cultural interaction), national consciousness, cultural values (sensitivity to cultural heritage), historical awareness, historical artifacts and places, economy and livelihoods, and cultural institutions. For example, the statement in the 2018 curriculum regarding the learning area of culture and heritage, "the creation of a national consciousness that will ensure the preservation and development of culture..." can be said to be an example of the development of national consciousness and sensitivity to cultural heritage. The 2024 Social Studies Course Curriculum's six learning areas: national consciousness, cultural competencies (cultural awareness, cultural respect, cultural interaction, perception of cultural change and continuity, cultural appreciation), family history and dynamics, lifestyles (children's games and toys), religion and beliefs, forms of government, historical

awareness, historical figures, forms of government, economy and livelihoods, and scientific knowledge and applications. Looking at an example of the reflections of culture and cultural heritage elements in the 2024 curriculum, it is understood that the elements of religion and belief, cultural change, and perception of continuity are described with the phrase “changes in Turkish social and cultural life with the acceptance of Islam...” included in the field of learning as part of our common heritage. When comparing the two curricula, it is evident that the 2024 curriculum places greater emphasis on cultural and cultural heritage elements than the 2018 curriculum. When explaining the learning areas, the use of general statements in the 2018 curriculum and specific statements directly reflecting the topics in the relevant learning area in the 2024 curriculum can be cited as the reason for this situation. It can be said that the learning areas of the examined curricula reflect the fundamental characteristics of social studies courses by incorporating various cultural and cultural heritage elements. Indeed, social studies courses play an important role in helping students learn and embrace elements of their culture, understand and promote their culture in the best possible way, and pass it on to future generations (Cantürk & Ablak, 2024). In this regard, it can be concluded that the 2018 and 2024 curricula, which includes statements directly related to culture and cultural heritage in the descriptions of learning areas, can be effective in fulfilling its responsibility to recognize, protect, and pass on culture and cultural heritage to the future, as it has a comprehensive content framework.

The study examined the learning outcomes and process components for grades 4, 5, 6, and 7 in the 2024 Social Studies Course Curriculum, along with the achievements and explanations for grades 4, 5, 6, and 7 in the 2018 Social Studies Course Curriculum, within the scope of culture and cultural heritage elements. In the 2018 curriculum, it was concluded that elements of culture and cultural heritage are included in all learning areas except for the individual and society learning area in the 5th grade, and that they are more intensively present in the learning areas of culture and heritage and global connections in the 4th and 5th grades, and in the culture and heritage learning area in the 6th and 7th grades. In the 2024 curriculum, cultural and cultural heritage elements are not included in the learning areas of “living together in 4th grade,” “our home is the world,” and “the economy in our lives,” as well as “our living democracy in 6th grade.” However, cultural and cultural heritage elements are present in the learning outcomes and process components of all other learning areas across all grade levels. In the curriculum in question, all grade levels share the highest concentration of features related to learning areas of culture and cultural heritage as part of our common heritage. It is understood that the 2018 curriculum contains more achievements and explanations related to cultural and cultural heritage elements than the 2024 curriculum in terms of learning outcomes and process components. This situation can be seen as a natural consequence of the number of learning outcomes in the 2024 curriculum being 71, compared to 131 in the 2018 curriculum. When examining the elements of culture and cultural heritage included in the achievements and explanations/learning outcomes and process components of the social studies course curriculum, it is seen that in both the 2018 and 2024 curricula, cultural competencies, cultural awareness among cultural competencies, and the perception of cultural change and continuity come to the fore. In a study examining the 2018 Social Studies Course Curriculum learning outcomes in light of cultural competencies and skills, it was concluded that cultural awareness competency was the most frequently emphasized competency in the learning outcomes for grades 4, 5, 6, and 7 included in the curriculum (Diken & Ablak, 2024). After cultural competencies, the cultural and cultural heritage element that has been given the most attention is historical awareness. The fact that many of the elements expressed in the objectives of social studies curricula can only be achieved through historical topics makes the discipline of history important for social studies (Boz, 2022). At the same

time, the 2017 social studies curriculum includes the statement: "...these cultural assets can only be passed on to future generations through the development of individuals who are knowledgeable and able to view their own era with a certain historical awareness..." (MoNE, 2017). The inclusion of numerous statements related to historical awareness as an element of culture and cultural heritage in the learning outcomes and process components of the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula can also be regarded as a reflection and continuation of this perspective.

Finally, the study sought to answer the question of which cultural and cultural heritage elements are included in the teaching-learning practices section of the 2024 Social Studies Course Curriculum. As a result of the findings, the learning area with the highest number of cultural and cultural heritage elements at each grade level and across all grade levels has been identified as our common heritage in the teaching-learning practices section of the 2024 Social Studies Course Curriculum. In addition, it has been observed that cultural and cultural heritage elements are most prevalent in sixth grade. The most frequently encountered elements of culture and cultural heritage in the program's teaching and learning practices have been patriotism, national consciousness, and cultural awareness. In the 2024 curriculum, along with a decrease in the number of learning outcomes compared to the 2018 curriculum, various elements such as the curriculum's objectives, content framework, key concepts, and teaching-learning practices are also components that determine the subject content (Turan et al., 2025). Based on this, it can be stated that cultural and cultural heritage elements, which were given less emphasis in the 2018 curriculum, are comprehensively covered in the learning-teaching practices section of the 2024 curriculum's learning outcomes and process components.

As a result, this study examined the elements of culture and cultural heritage included in the 2018 and 2024 Social Studies Courses Curricula content in a comparative manner. Both the 2018 and 2024 curricula have the same level of specific objectives, but in terms of points to consider in implementation/fundamental principles of implementation, the 2018 curriculum focuses on skills, values, trends, and explanations of learning areas, while the 2024 curriculum focuses on The 2018 curriculum gives more space to culture and cultural heritage elements in the achievements and explanations/learning outcomes and process components. The learning-teaching practices in the 2024 curriculum (there is no such content in the 2018 curriculum) include elements of culture and cultural heritage to a degree that compensates for the lack of learning outcomes and process components. Although they are at the same level in terms of objectives, it is understood that the 2024 curriculum gives more space to elements of culture and cultural heritage in terms of content. Although the elements of culture and cultural heritage included in the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula are structured around similar categories, the way these elements are addressed differentiates the curriculum in terms of content and structure. Because while the 2018 curriculum focuses more on gains and explanations related to culture and cultural heritage elements, the 2024 curriculum addresses these elements in a more comprehensive and in-depth manner through skills, explanations of learning areas, and teaching-learning practices.

The study found that the categories created in the closed coding for culture and cultural heritage, and specifically the codes within these categories labeled as "ways of thinking," were not included in either the 2018 or 2024 Social Studies Course Curricula. It may be advisable to consider this situation in future curricula.

In the section on the principles for implementing the 2024 curriculum, it was concluded that only language and historical figures are included among the elements of culture and cultural heritage. This situation can be taken into account in curriculum development efforts.

It has been observed that elements of culture and cultural heritage are not included in the learning outcomes and process components of the 2024 curriculum in the learning areas of living together in 4th grade, our home is the world and the economy in our lives, and our living democracy in 6th grade. Since it forms the basis of the 4th grade social studies course, elements of culture and cultural heritage can be included in the aforementioned learning areas. At the same time, our living democracy learning area includes elements of culture and cultural heritage, which will contribute to students internalizing democratic values by relating them to their own identities and pasts. Therefore, elements of culture and cultural heritage can also be included in the 6th grade living democracy learning area.

This study's examination of culture and cultural heritage elements is limited to the 2018 and 2024 Social Studies Course Curricula. Similar studies using the categories in this research can be conducted with previous social studies curricula and social studies textbooks.

The study focused on elements of culture and cultural heritage within the scope of social studies. Similar research can be conducted within the scope of other courses that provide education on culture and cultural heritage.

Ethics Committee Approval: This study does not require ethics committee permission as it was conducted with publicly available documents.

Author Contributions: The authors prepared all sections of the study together and contributed equally to the study.

Conflict of Interest: Authors declare that they have no conflict of interest.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında (2018 ve 2024) Kültür ve Kültürel Miras*

Esra Nihlenur Şen^a Bayram Tay^b Eylem Çoban^c

^a Arş. Gör., Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye, esranihlenur@gmail.com

^b Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, Türkiye, bayramtay@gmail.com

^c Arş. Gör., Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye, eeylemcoban@gmail.com

ÖZET

Bireyler kültürü benimseyerek toplumsal uyumu gerçekleştirdiğinden ve toplumlar kültürleriyle var olup geliştiğinden kültürün ve kültürün ürünleri olan kültürel mirasın aktarılması önemli görülmektedir. Kültür ve kültürel mirasın aktarılması, kültürel miras eğitimi ile mümkün olmakta, bu eğitim okullarda belli başlı dersler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Sosyal bilgiler dersi, kültürel miras içeriğinin en geniş kapsamda yer aldığı derslerin başında gelmektedir. Sosyal bilgiler dersi bu işlevini, öğretim programları aracılığıyla yerine getirmektedir. Bu bağlamda araştırmamızın amacı 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının kültür ve kültürel miras öğeleri açısından incelenmesidir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi ile yürütülmüş, veri kaynağını 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları oluşturmuştur. Öğretim programlarından elde edilen verilerin analizinde doküman analizinden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında kültür ve kültürel miras öğelerinden sanat, kültürel değerler, yaşam biçimleri, kültürel yetkinlikler, millî bilinç, tarih bilinci, dil, din ve inanış, tarihî şahsiyetler, kültürel kurumlar, tarihî eserler ve mekânlar, aile geçmişi ve dinamikleri, ekonomi ve geçim kaynakları, önemli günler ve kutlamalar, bilimsel bilgi ve uygulamalar, yönetim biçimleri, eğitim sistemleri, savunma sistemleri ve spor ile ilgili ifadelerle rastlanmış, düşünme biçimleri ile ilgili bir ifadeye rastlanmamıştır. Düşünme biçimleri hem 2018 hem de 2024 programında yer almadığından gelecek programlarda bu durumun dikkate alınması önerilmektedir.

Atıf Bilgisi: Şen E. N., Tay, B., ve Çoban, E. (2025). Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında (2018 ve 2024) kültür ve kültürel miras. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13 (3), 1770-1830. <https://doi.org/10.46778/goputeb.1719668>

Sorumlu yazar: Esra Nihlenur Şen, e-posta: esranihlenur@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ

Makale Türü
Araştırma

Makale Geçmişi
Gönderim tarihi:
14.06.2025
Kabul tarihi:
01.09.2025

Anahtar Kelimeler
Sosyal Bilgiler Dersi,
Öğretim Programları,
Kültür,
Kültürel Miras

* Bu çalışmanın bir bölümü Trakya Üniversitesi'nde düzenlenen 12. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

İnsanlar tarih öncesi çağlardan beri topluluklar halinde yaşamlarını sürdürmüş ve bu esnada hem birbirleriyle hem de çevreleriyle etkileşim halinde olmuşlardır. Bir arada yaşayan topluluklar zaman içerisinde bazı sembollere ortak anlamlar yüklemişler, hayata karşı ortak bakış açıları geliştirmişler, kendilerine özgü dil, yemek, kıyafet, mimari yapı, eğlence anlayışı gibi unsurları oluşturmuşlardır. Tüm bunlar bugünkü ifadesiyle o topluluğun kültürünü meydana getirmiştir. Kültür sözcüğünün kökeni Latince “colere” fiilinden türeyen ve “yaşamak, yetiştirmek, korumak, ilahlaştırma yoluyla onurlandırmak” gibi anlamlar ifade eden “cultura” kelimesine dayanmaktadır (Williams, 2015). Kültürün kaynağını aldığı bu kelime ile olan anlam ilişkisi, daha sonraları yapılan ve kapsamı giderek genişleyen tanımlarında da kendini göstermektedir. Yapılan ilk tanımlardan birine göre kültür; bilgiyi, inancı, ahlakı, hukuku, gelenekleri ve insanın toplumun bir üyesi olarak kazandığı diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür (Taylor, 1958). Benzer bir tanımlamada ise toplumdaki insanlar arasında yaygın olan anlamların, inançların, uygulamaların, sembollerin, normların ve değerlerin zengin bir kompleksi olarak ifade edilmiştir (Schwartz, 2006). Buradan hareketle kültürün insan yaşamıyla ilgili olan ve ona yön verip anlam kazandıran her türlü unsur olduğu anlaşılmaktadır. Kültür, özünde bir nesilden diğerine dikkatle aktarılıp toplum içinde süreklilik ve tutarlılık sağlayan tarih, gelenek ve temel değerlerin ipliklerinden dokunmuş zengin bir doku ve halkın kendine has özgünlüğünün kalbini temsil eden unsurlar toplamıdır (Epiphanius ve diğerleri, 2024; Lenzerini, 2011). Daha geniş perspektiften bakıldığında ise belirli bir toplumun üyelerinin, doğada bulabileceklerinden daha fazla doyum sağlayabilmeleri için başardığı tüm maddi ve davranışsal düzenlemelerin örüntüsüdür (Kağıtçıbaşı, 1999). Maddi ve davranışsal düzenlemelerden kastın, üretimle ortaya çıkan somut ürünlerin yanı sıra, bunları üretmede kullanılan bilgiler ile anlam, yaşayış ve duyuların paylaşımıyla oluşan ortak değerler, uygulamalar, dil ve kimlik olduğu anlaşılabilir. Nitekim kültürün din, dil, ahlak, hukuk, tarih, inançlar, tutumlar, gelenekler, uygulamalar, törenler, sanat, spor, bilgi sistemleri, toplumsal kurallar, değerler, toplumsal kurumlar ile mimari, tarihi yapılar, arkeolojik alanlar, sanat yapıtları, araç gereçler, yiyecek ve içecekler, kıyafetler gibi bileşenlerden oluşan (Bouchenaki, 2003; Kaplan, 2015; Kongar, 1982; Tanrıku, 2022; Yücel ve Bahaeddin, 1990; Yüksel, 2019), maddi ve manevi öğeler toplamı olduğu (Akbaş, 2021; Giddens, 2005; Ögel, 2000; Polat, 2019) belirtilmektedir. Bu bağlamda kültürün, insan üretimini ve yaşamsal unsurları ön plana çıkardığı görülmektedir (Tay, 2022). Kültürle ilgili tanımlar incelendiğinde insan üretimiyle ortaya çıkma, nesilden nesile aktarılma, toplumsal yaşamla ilgili olma ile maddi ve manevi unsurlardan oluşma gibi hususlar ön plana çıkmaktadır. Yapılan tanımlarla birlikte kültür alan yazınında kültürün bazı özellikleri dile getirilmiştir.

Kültürün özellikleri incelendiğinde öğrenilebilir, tarihî, sürekli, toplumsal ve bütünleştirici olması, dinamikliği ve değişebilmesi, bireysel ve toplumsal dayanışmanın temelini oluşturması, toplumun var olmasını ve ilerlemesini sağlaması, ait olduğu topluma mahsus olup milletler arasında ayırt edici nitelik göstermesi gibi özelliklerinin var olduğu görülmektedir (Deveci, 2009; Fichter, 2002; Kafesoğlu, 2016; Kroeber ve Kluckhohn, 1952; Melanlıoğlu, 2008; Murdock, 1950, akt. Güvenç, 2020). Kültürün bu özellikleri onun bir birey ve toplum için önemini de gözler önüne sermektedir. Bireyler kültürü benimseyerek toplumsal uyumu gerçekleştirmekte ve toplumlar kültürleri ile var olup gelişmektedir. Bu açıdan bakıldığında kültürün bir toplumun bel kemiği olduğu ve varlığını nesilden nesile aktarımına borçlu olduğu söylenebilir. Milletler için hayati öneme sahip olan kültür aktarımı, var olmak anlamına gelmekte (Daşdemir ve Tekin, 2018) ve toplumlar sahip oldukları

kültürel birikimin devamlılığını sağlamak, korumak, gelecek kuşaklara aktarmak istemektedirler (Üzümcü ve Ürün-Karahan, 2024). Kültürün gelecek kuşaklara aktarılması, kültürün öğelerinin aktarılması ile mümkün olabilir. Bir toplum için değer taşıyan kültür unsurları, kültürel mirası oluşturduğundan (Kiriama ve diğerleri, 2010) kültürün öğeleri dendiğinde akla kültürel miras gelmektedir. Buradan hareketle kültür aktarımına konu olan esas şeyin kültürel miras olduğu, kültürün aktarılmasının kültürel mirası ortaya çıkardığı ifade edilebilir. Nitekim miras, bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023) olarak tanımlanmakta ve kültürle birleştiğinde, bir toplumun eski, önemli ve korumaya değer olarak gördüğü yerleri, şeyleri ve uygulamaları içeren kültürel mirası (Brumann, 2015) oluşturmaktadır.

Kültürel miras; geçmişten günümüze aktarılan, hem toplumsal hem de bireysel olarak anlam ifade eden, bireyin aidiyet duygusunu geliştiren, korunması noktasında özen gösterilen ve sürekli gelişen değer, inanç, bilgi ve geleneklerin yansımından oluşan bir grup kaynaktır (Council of Europe [CoE], 2005; Hereduc, 2005; Kiper, 2004). Bir başka ifadeyle geçmişte insanların birbirleriyle ve doğayla etkileşimleri yoluyla meydana gelen, korunan, geleceğe aktarılan ve söz konusu toplum tarafından değer atfedilen unsurların tamamına kültürel miras denilmektedir (Tay, 2022). İnsanlar, yaşadıkları yerler, yaşamlarını sürdürme biçimleri ve tüm bunları birbirine bağlayan gelenekler ve ritüeller arasındaki karmaşık ilişkiler, kültürel mirası oluşturmaktadır (Kokko ve Dillon, 2011). Maddi ve manevi öğelerden oluşan kültürün ürünü olan kültürel miras da hem somut hem soyut (somut olmayan) unsurları kapsamaktadır. Somut kültürel miras arkeolojik buluntular, etnografik malzemeler, resimler, minyatürler, heykeller gibi taşınır; anıtlar, bina grupları ve yerleşim yerleri gibi taşınmaz unsurlardır (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 1972). Somut olmayan kültürel miras ise sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ile el sanatları geleneğinden oluşmaktadır (UNESCO, 2003). Her ne kadar kendi içinde ayrımı yapılsa da somut ve somut olmayan kültürel miras çoğu zaman birbirleri aracılığıyla anlam kazanmaktadır (Dipevliler, 2023). Nitekim kültürel miras, geçmişi bugüne taşıyan ve toplumsallaşmış varlıklar olarak insan varlığına anlam kazandıran söylem ve deneyimlerin bir bütünlüğüdür (Coelho, 2018). Kültürel miras, geçmişi bugüne taşımakta, bugünde yaşatılarak anlam havuzunu zenginleştirmekte ve sahip çıkılması umuduyla geleceğe uğurlanmaktadır. İçinde barındırdığı kültürel birikim ile ait olduğu milleti birbirine sıkı sıkıya bağlama gücünü elinde bulundurmaktadır. Kültürel mirası bilmek ve ona değer vermek; katılımı, sorgulamayı, kim olduğumuzu ve nereye gittiğimizi irdelemeyi teşvik ederek tarihin hafıza yoluyla öğretilmesinde bir çıkış yolu olarak hizmet ederken mirasına sahip çıkmayan bir halk, kaçınılmaz olarak özünün sulandırıldığını ve değiştirildiğini görecektir (Felices-De la Fuente ve diğerleri, 2020). Tüm bunlar kültürel mirasın yaşatılmasını, korunmasını ve sonraki nesillere aktarılmasını önemli ve gerekli kılmaktadır. Kültürel mirasın aktarılması sadece yerel bir toplumun kendi kültürel unsurlarının genç kuşaklara aktarılması gibi dar bir çerçeveye sığdırılmayacak kadar geniş olup küresel bir perspektif alındığında kültürel öğelerin nasıl değişiklik gösterdiğini, diğer kültürlerle ortak noktalarını ve etkileşimlerini de içermektedir (Kantekin, 2023). Kültür ve kültürel miras içinde evrensel boyut taşımakta, bu boyut küreselleşme ile giderek daha ön plana çıkan bir olgu haline gelmekte, kültürler arasındaki ilişki ve etkileşimler artmaktadır. Kültürler arasındaki ilişki ve etkileşimler farklı kültürleri tanıma, anlama ve saygı duyma anlamına gelen çok kültürlülük kavramının önemini de arttırmaktadır (Beldağ ve Teymur, 2018). Bu durumun kültürel mirasın aktarılmasının yanı sıra farklı kültürleri tanıma, o kültürlerle iletişim ve etkileşim halinde olma, farklı kültürlerle saygı duyma gibi kültürel yetkinliklere sahip bireyler yetiştirmenin gerekliliğini de gündeme getirdiği belirtilebilir. Tüm bunlar aynı zamanda kendi kültürünü bilmenin yanında,

farklı kültürleri tanıma, anlama ve bu kültürlerle etkileşimde bulunma becerilerini kapsayan kültür okuryazarlığına (Köçer, 2025) da işaret etmektedir. Gerek kültürü aktarmada ve kültürel mirası koruma bilinci aşılama da gerekse de bireylere çok kültürlü ortamlarda ihtiyaç duyacakları becerileri kazandırmada kültürel miras eğitiminin öneminden söz edilebilir.

Kültürel miras eğitimi, seçkin geleneksel kültürün miras bırakılması, kültürel mirasın korunması konusunda farkındalık yaratılması ve halkın kültürel mirasın korunmasına aktif olarak katılmasının teşvik edilmesi için önemli bir yoldur (Chen ve diğerleri, 2023). Bu eğitim sayesinde çocuklar sorumluluk sahibi olabilir, vatan, vatanseverlik ve tarih duygusunu içselleştirebilir, geçmişle temas kurabilir, kendi dünya görüşlerini oluşturabilir, yerel ile evrensel arasındaki farkı algılayabilir ve kendilerini daha geniş bir zamansal sürekliliğin parçası olarak görebilirler (Aerila ve diğerleri, 2016; Metin-Göksu, 2021; Wilhelm, 2004, akt. Dönmez ve Yeşilbursa, 2014). Buradan hareketle kültürel miras eğitimi toplumsal devamlılığın sağlanması, toplumun üyelerinin ulusal ve küresel düzeyde bilinç kazanması açısından önemli olabilir. Toplumun kültürel öğelerinin korunması, takdir edilmesi ve öğrenilmesini içeren kültürel miras eğitimi birçok eğitim kurumunda ve bu kurumların eğitim programlarında yer almaktadır (Avcı ve Memişoğlu, 2016; Immonen ve Sivula, 2024). Okulların bu kurumların başında geldiği ve kültürel miras eğitimi çeşitli dersler aracılığıyla gerçekleştirdiği ifade edilebilir. Bu dersler arasında hayat bilgisi, sosyal bilgiler, Türkçe, insan hakları, vatandaşlık ve demokrasi, din kültürü ve ahlak bilgisi gibi dersler sayılabilir. Söz konusu dersler arasında kültür ve kültürel miras ile doğrudan ilişkisi bulunanlardan biri de ilköğretim düzeyinde okutulan sosyal bilgiler dersi. Nitekim kültürel mirasın içeriğinin en geniş kapsamda ve en açık şekilde sosyal bilgiler müfredatında yer aldığı (Jančić ve Hus, 2018), öğrencilere içinde yaşadığı ülkeyi, geçmişi ve bugünü ile tanıtmayı amaçlayan sosyal bilgiler dersi için kültürel miras eğitiminin ayrı bir önem taşıdığı (Gürdoğan-Bayır ve Çengelci-Köse, 2019), ilköğretimde etkili sosyal bilgiler öğretiminin öğrencileri kültürel olarak bilgilendirilmiş bir bağlama doğru yönlendirmesinin beklendiği (Epiphaniş ve diğerleri, 2024), kültür ve kültürel miras aktarımı her ne kadar tüm eğitim sisteminin önemli görevleri arasında olsa da bunu aktaracak derslerin başında sosyal bilgiler dersinin geldiği (Çulha-Özbaş, 2009) belirtilmektedir.

Sosyal bilgiler dersi; küreselleşen dünyada öncelikle iyi bir insan, ardından etkili bir yurttaş ve nihayet bir dünya vatandaşı olma özellikleri kazandıran, sosyal bilimler merkezde olmak üzere edebiyat ve fen bilimlerden bilgilerin, sosyal bilgiler ünitesi çatısı altında birleştirilmesiyle içeriği oluşturulan, toplu öğretim anlayışından hareketle çocuklara geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında hayatın bilgisini kazandırmaya çalışan vatandaşlık eğitim programı derslerinden biridir (Tay, 2022). Sosyal bilgiler dersinin içeriğinin sosyal bilimlerden oluşuyor olması ve toplumsal yaşamı düzenleyen her türlü etkinlikle ilgileniyor olmasının kültürle olan ilişkisini yansıttığı söylenebilir. İnsan üzerine bir çalışma olan sosyal bilgiler dersinin odak noktası birey, toplum ve doğal çevre arasındaki ilişkileri öğrenmektir (Budnar ve diğerleri, 2011; Zarrillo, 2016). Birey, toplum ve doğal çevre arasındaki ilişkilerden kültürün doğduğunu ve insan üzerine çalışan sosyal bilgiler dersinin kültürü ele aldığını söylemek mümkün olabilir. Nitekim insan, kültürü öğrenir, paylaşır, benimser ve böylece kültür, paylaşılan sosyal bilgi olarak tanımlanır (National Council for the Social Studies [NCSS], 1994; Wilkins ve Quchi, 1983). Bu açıdan bakıldığında sosyal bilimlerin ürettiği bilgileri öğrencilerle paylaşan bir ders olarak sosyal bilgiler dersinin kültürle ilgili yoğun bir içeriğe sahip olması beklenebilir. Sosyal bilgiler dersinin amacı, başkalarıyla karşılıklı bağımlılıklarını anlayan ve bir toplumun iyiliği için mantıklı ve bilinçli kararlar verebilen sorumlu vatandaşlar yetiştirmektir (Jones ve diğerleri, 2001). Dersin etkili vatandaş yetiştirme amacı pek çok tanımında da vurgulanmakta (Doğanay, 2005; NCSS, 1993; Öztürk, 2009; Savage ve Armstrong, 1996; Tay, 2022),

vatanseverliğin sosyal bilgiler programının bir parçası olarak sosyal bilgiler dersiyle doğrudan ilişkili olduğu belirtilmektedir (Öztürk ve diğerleri, 2016). Gerek etkili vatandaşın ve vatansever bireyin sahip olması gereken özellikler, gerek sosyal bilgilerin içeriğini oluşturan sosyal bilimlerin kapsamı, gerekse de sosyal bilgilerin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında işleniyor olması göz önüne alındığında sosyal bilgiler dersinde kültür ve kültürel mirasın önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi öğrencilere bir yandan kültür ve kültürel mirası koruma ve yaşatma bilinci aşılarken bir yandan da onların çevrelerine uyumunu sağlama amacı doğrultusunda kültürel yetkinlikleri kazandırmaktadır. Öğrencileri hayata hazırlayan okullardaki derslerin içeriği öğretim programlarıyla belirlendiğinden (Ünsal ve Bakar, 2022) sosyal bilgiler dersi de bu işlevini öğretim programları aracılığıyla yerine getirmektedir.

Türkiye’de 1962 yılında yeni ilkököl programı taslağında “toplum ve ülke incelemeleri” adıyla ve 1968 yılından itibaren ilkököl programlarında “sosyal bilgiler” adıyla öğretim programları arasındaki yerini alan sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının tamamında kültür ve kültürel mirasla ilgili konu ve açıklamaların olduğu görülür. 2024-2025 öğretim yılı itibariyle hem 2018 hem de 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı yürürlükte dir. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı; öğrenme alanları, kazanımlar ve açıklamaları, değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısına sahiptir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). MEB 2024 yılında, nihai hedefi yetkin ve erdemli insanlar yetiştirmek olan öğretim programlarını yayımlamıştır. Bu programlardan biri olan 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının içeriği, toplumsal faaliyetlerin yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası ölçekte incelendiği disiplinler arası bir yapıda hazırlanmıştır (MEB, 2024). Her iki programda da kültür ve miras ile ilgili konular, öğrenme alanlarında yer almıştır. Bu araştırma, söz konusu programlardaki kültür ve kültürel mirasla ilgili içeriklere odaklanmıştır.

Sosyal bilgiler eğitimi alanında kültür ve kültürel mirasla ilgili yapılan çalışmaların sosyal bilgiler öğretmen ve öğretmen adaylarının kültür ve kültürel miras öğretimiyle ilgili görüşlerinin alındığı (Avcı ve Memişoğlu, 2016; Azrak ve Yalçınkaya, 2020; Demirezen ve Aktaş, 2020; Dere, 2021; Metin-Göksu, 2021; Sağ ve Kaymakçı, 2024; Sidekli ve Karaca, 2013) ve sosyal bilgiler ders kitaplarının kültür ve kültürel miras kapsamında incelendiği çalışmalar (Demir ve Atasoy, 2020; Pandurić, 2023; Pourshokri ve diğerleri, 2020; Yılmaz ve diğerleri, 2024) üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretim programlarının kültür ve kültürel miras bağlamında incelendiği çalışmalar ise daha az olmakla beraber çalışmaların çoğu kültürün ya da kültürel mirasın tek bir boyutuyla (somut olmayan kültürel miras, somut kültürel miras, kültür okuryazarlığı vb.) sınırlı tutulmuştur (Cantürk ve Ablak, 2024; Çengelci, 2012; Gürel ve Çetin, 2018; Pala, 2024; Pehlivan ve Kolaç, 2016). İlgili alan yazın incelendiğinde 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının kültür ve kültürel mirasın tüm boyutlarıyla derinlemesine incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Hayatı sürdürmenin bir yolu olan kültür ve kültürel miras (Simandiraki, 2006), aynı zamanda bireylerin kimlik algısı, özsaygısı ve onuru için büyük önem taşımaktadır (World Bank, 1999). Ortaya çıktıkları dönemin birer tanığı olan kültürel miras öğeleri, bir ulusun kimliğini oluştururken geleceğini de inşa etmektedir. Öğrencilerin çevrelerine uyum sağlamalarını ve etkili yurttaşlar olarak yetişmelerini hedefleyen sosyal bilgiler dersinde kültür ve kültürel miras öğelerine yer verilmesi önem taşımaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programları kültür ve kültürel mirasla ilgili zengin bir içeriğe sahip oldukça dersin hedeflerine ulaşması kolaylaşacak, toplumu bir arada tutan değerler pekişecektir. Bu nedenle 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında yer alan kültür ve kültürel miras öğeleriyle ilgili yapılacak kapsamlı bir çalışmanın alandaki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Programları karşılaştırmalı olarak inceleyen bu araştırmanın gelecekteki sosyal

bilgiler dersi ile ilgili programı geliştirme çalışmalarına ışık tutması beklenmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının kültür ve kültürel miras öğeleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır.

1. 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının;
 - a) özel amaçlar,
 - b) uygulamada dikkat edilecek hususlar/uygulamaya ilişkin esaslar,
 - c) beceriler,
 - d) değerler ve eğilimler,
 - e) öğrenme alanları açıklamaları,
 - f) kazanımlar ve açıklamaları/öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri,
 - g) öğrenme-öğretme uygulamalarında,hangi kültür ve kültürel miras öğeleri nasıl yer almaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımına uygun bir anlayışla yürütülmüştür. Nitel araştırmalar sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan araştırmalardır (Yıldırım, 1999). Araştırmada kültür ve kültürel miras sosyal bir olgu olarak, sosyal bilgiler dersi ise onun bağlı bulunduğu sosyal çevre olarak ele alınmıştır. Kimi zaman araştırılan bir konunun gerçekliğini anlamanın en iyi yolu üretilen metinlerin incelenmesi ve analiz edilmesi olabilir (O'leary, 2017). Sosyal bilgiler dersiyle ilgili üretilen metin niteliğindeki öğretim programlarının incelenmesini amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden doküman inceleme kullanılmıştır. Doküman inceleme, bir dokümanın içeriğini analiz etmeyi ve çoğu zaman tarihsel veya çağdaş bir bağlamda dokümanın amacını, niyetini ve motivasyonunu incelemeyi içerir (Harvey, 2024). Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının kültür ve kültürel miras öğeleri açısından nasıl yapılandırıldığını anlamak; programların içeriğini, amacını ve anlayışını sistematik biçimde incelemeyi gerektirdiğinden bu desen tercih edilmiştir.

Veri Kaynağı

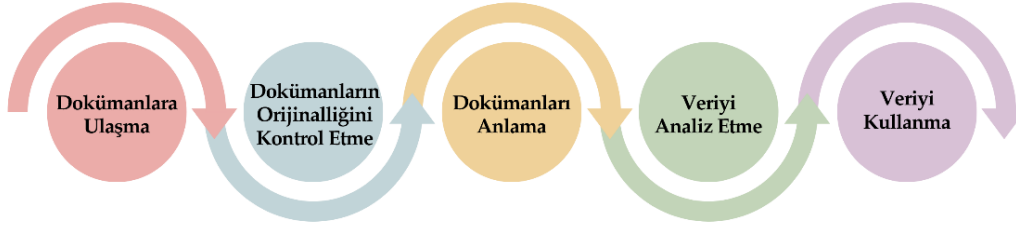
Araştırmanın amacına uygun olarak veri kaynağını T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından kabul edilip yayımlanan "2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)" ile "2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)" oluşturmaktadır.

Araştırma Süreci

Doküman analizi süreci, bilinçli kararlar verebilmek adına mevcut dokümanlardan yararlı bilgilerin belirlenmesi, analiz edilmesi ve türetilmesi için sistemli bir plan ortaya koyar (Watkins ve diğerleri, 2012). Araştırmada Forster (1994) tarafından önerilen ve Şekil 1’de sunulan doküman analizi adımları takip edilmiştir.

Şekil 1

Araştırmada Takip Edilen Doküman Analizi Adımları (Forster, 1994)

Dokümanlara Ulaşma

İlk adımda 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına MEB’in resmî web sitesinden ulaşılmıştır.

Dokümanların Orijinalliğini Kontrol Etme

Dokümanların orijinalliği için istenen durum dokümanlara ulaşılması sürecinde mümkün olduğu kadar açık ve net yolların izlenmesi ve dokümanların yetkili kişi ve kurumlardan izin alınarak toplanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Dokümanlara MEB’in resmî web sitesinden ulaşılmış olması dokümanların orijinalliğinin bir kanıtı olarak kabul edilmiştir.

Dokümanları Anlama

Dokümanların sistematik ve karşılaştırmalı bir şekilde çözümlenmesini içeren bu adımda veri kaynağını oluşturan öğretim programları amaca uygun bir şekilde karşılaştırmalı olarak çözümlenmiştir.

Veriyi Analiz Etme

Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarından elde edilen veriler doküman analizine tâbi tutulmuştur. Doküman analizi anlam çıkarmak, anlayış geliştirmek ve ampirik bilgi üretmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektiren bir tekniktir (Corbin ve Strauss, 2008). Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretim programlarından kültür ve kültürel mirasla ilgili anlam çıkarmak, gelecek programlara yönelik anlayış geliştirmek amaçlandığından veriler bu doğrultuda incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Verilerin analizinde kapalı yaklaşım kullanılmıştır. Kapalı yaklaşım, belli bir alanda var olan bir kategori sistemini alarak kayıt birimlerini buna göre gruplandırma işlemidir (Bilgin, 2006). Bu çalışmada kapalı yaklaşım çerçevesinde sosyal bilgiler öğretim programlarında aranacak kültür ve kültürel miras öğeleri, alan yazın taraması ile belirlenmiş ve oluşturulan liste alan uzmanlarının görüşüne sunulmuştur. Kültür ve kültürel miras eğitimi ile ilgili çalışmalarını bulunan beş sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanının “uygun (2)”, “düzeltilebilir kullanılabilir (1)”, “uygun değil (0)”

şeklindeki görüş ve değerlendirmelerine sunularak kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Uzman görüşleri arasındaki uyumun belirlenmesinde, uzman sayısının ikiden fazla olduğu durumlarda kullanılan Fleiss kappa katsayısı hesaplanmış (Fleiss, 1971) ve .94 olarak belirlenmiştir. Bu değer .75 üzerinde olması mükemmel düzeyde uyuma işaret etmektedir (Fleiss, 1971). Uzman görüşleri çerçevesinde araştırmanın kategorilerini oluşturan kültür ve kültürel miras öğeleri listesine son hali verilmiş ve doküman analizinde Şekil 2’deki liste kullanılmıştır.

Şekil 2

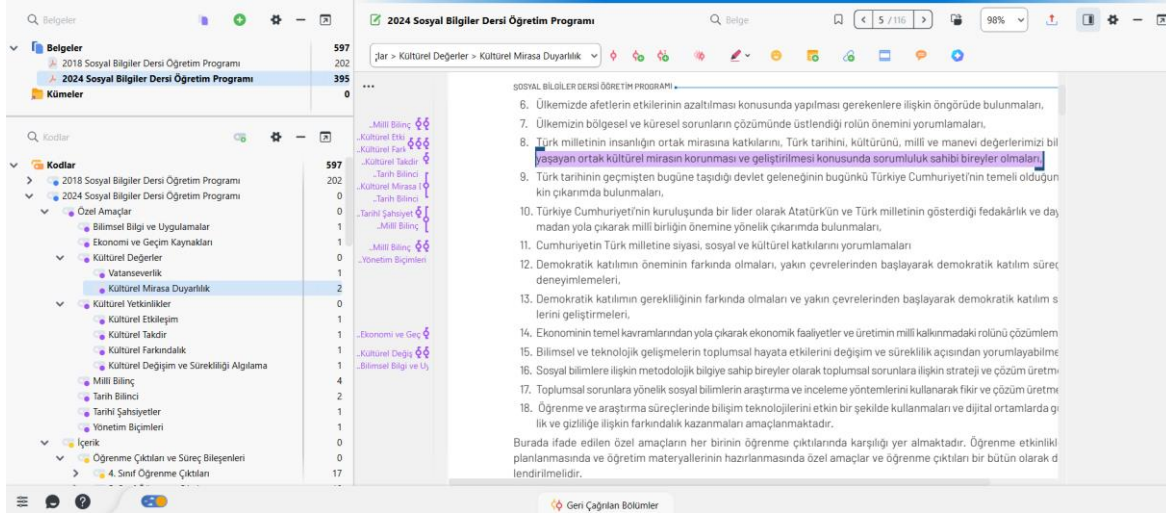
Kültür ve Kültürel Miras Öğeleri Listesi

Verilerin analizinde, kategorilerin geliştirilmesinin ardından iki ya da daha fazla kodun bir metnin aynı ya da ardışık pasajlarına atanmasını ifade eden eşzamanlı kodlama (Saldana, 2019) kullanılmıştır. Kodlama işlemi MAXQDA 24 programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Kategorileri oluşturan kültür ve kültürel miras öğeleri programın kod sistemine öğretim programlarının ilgili başlıklarıyla ilişkilendirilerek girilmiştir. Yapılan kodlamalar için örnek görsel aşağıdaki gibidir.

Şekil 3

Örnek Kodlamalar

Birinci ve üçüncü araştırmacının birbirlerinden bağımsız olarak gerçekleştirdikleri kodlamalar arasındaki uyumun belirlenmesi ve veri analizinin güvenilirliğinin sağlanması için tekrar kappa değerinin hesaplanması yoluna başvurulmuştur. Sınıflama düzeyindeki kategoriler için iki gözlemci arasındaki uyumun hesaplanmasında Cohen kappa katsayısı kullanılmaktadır (Cohen, 1960). Araştırmacıların kodlamaları arasındaki Cohen kappa katsayısının .93 olarak hesaplanması uyumun yeterli düzeyde olduğunun işaretidir. Uyumun yakalanamadığı noktalar araştırmacılar tarafından görüşülerek fikir birliğine varılmıştır.

Veriyi Kullanma

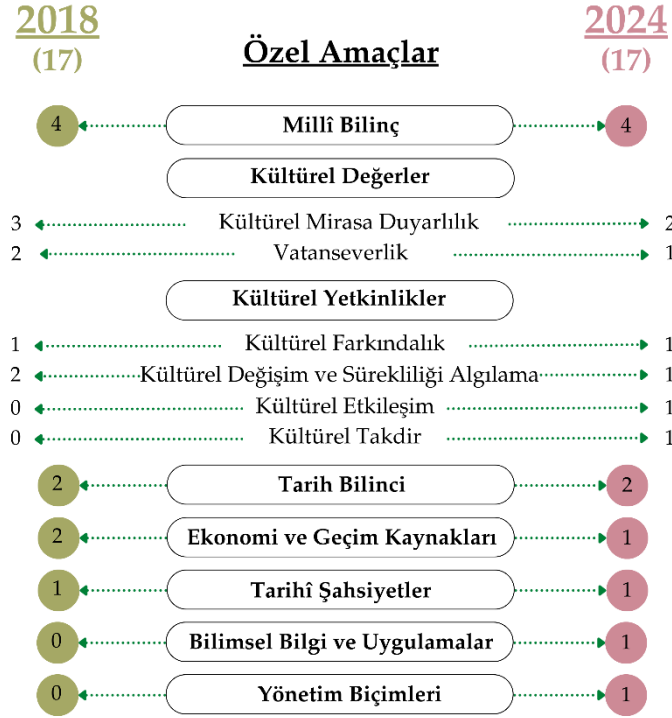
Bu aşamada elde edilen verilerin değerlendirilmesi, çıkarımlarda bulunulması ve verilerin yorumlanması söz konusudur (Bilgin, 2006). 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının kültür ve kültürel miras öğelerini içerme durumu karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Veriler araştırmanın ilgili başlıkları altında görseller yardımıyla sunulmuş, yorumlanmış ve alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Bulgular

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının özel amaçlarında yer aldığı belirlenen kültür ve kültürel miras öğeleri Şekil 4'te sunulmuştur.

Şekil 4

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Özel Amaçlarında Kültür ve Kültürel Miras

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının özel amaçları kültür ve kültürel miras öğeleri kapsamında incelendiğinde her iki programda da kültür ve kültürel miras ile ilgili on yedişer ifadeye rastlanmıştır. 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının özel amaçlarında yer alan kültür ve kültürel miras öğeleriyle ilgili örnek ifadeler şu şekildedir:

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

“Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları” (tarih bilinci, kültürel değişim ve sürekliliği algılama)

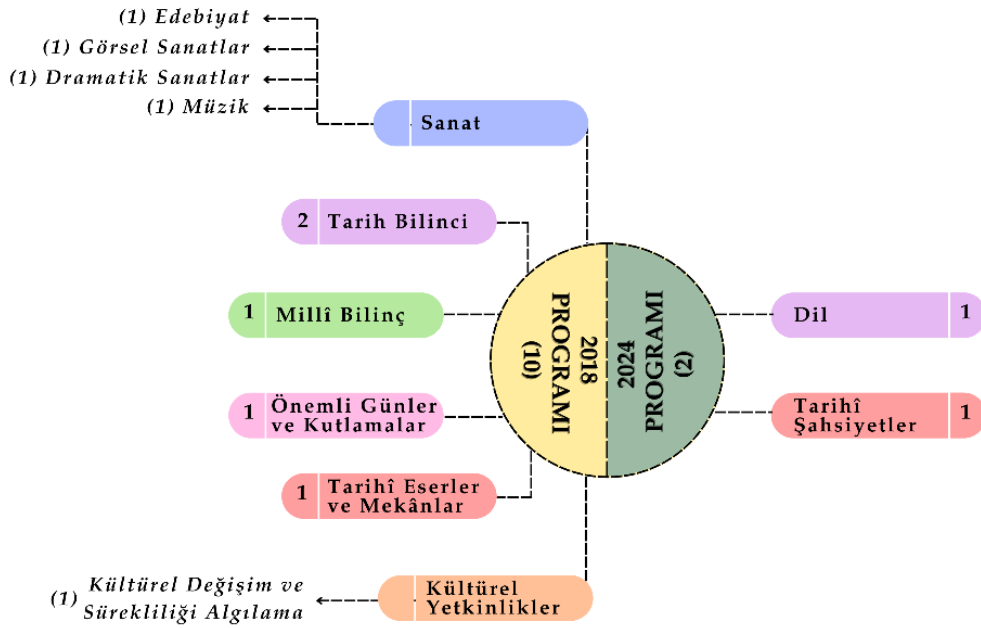
2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

“Türk milletinin insanlığın ortak mirasına katkıları, Türk tarihini, kültürünü, millî ve manevi değerlerimizi bilen ve yaşayan ortak kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi konusunda sorumluluk sahibi bireyler olmaları” (kültürel farkındalık, kültürel takdir, tarih bilinci, kültürel mirasa duyarlılık)

2018 programının “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar” başlığı ile 2024 programının “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasına İlişkin Esaslar” başlığı altında yer alan kültür ve kültürel miras öğeleri Şekil 5’te yer almaktadır.

Şekil 5

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Uygulamada Dikkat Edilecek Hususlar/Uygulamaya İlişkin Esaslarında Kültür ve Kültürel Miras

Şekil 5 incelendiğinde öğretim programlarının uygulamada dikkat edilecek hususlar/uygulamaya ilişkin esaslar bölümlerinde 2018 programında 10 ve 2024 programında 2 kültür ve kültürel miras ögesine ulaşıldığı görülmektedir. Programların bu bölümlerinden alınan kültür ve kültürel mirasla ilgili örnek ifadeler aşağıda yer almaktadır.

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

“Ayrıca uygun görülen kazanımlar resim, musiki, minyatür, gravür, hat, heykel, mimari, tiyatro, sinema gibi geleneksel veya modern sanat ürünleriyle desteklenmelidir.” (görsel sanatlar, dramatik sanatlar)

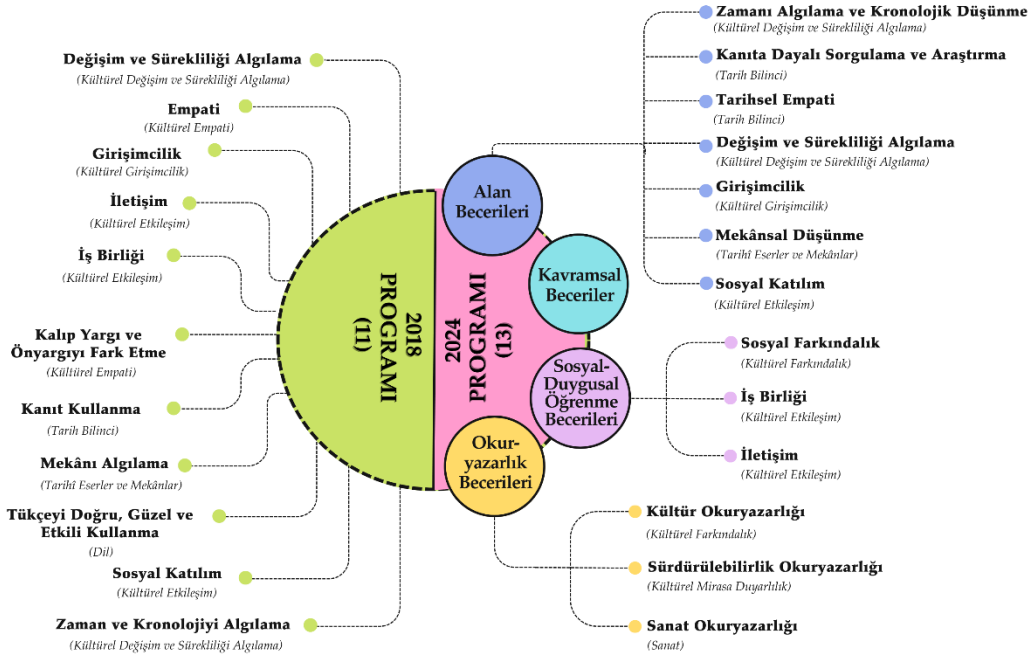
2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

“...Öğrenme-öğretme uygulamalarında tarihî karakterlerin biyografileri verilirken ezberden kaçınılmalı...” (tarihî şahsiyetler)

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında yer verilen beceriler kültür ve kültürel miras öğeleri kapsamında incelenmiştir. Kültür ve kültürel miras öğeleriyle ilişkili bulunan beceriler ile ilişkili buldukları kültür ve kültürel miras öğeleri Şekil 6’da sunulmuştur.

Şekil 6

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Becerilerinde Kültür ve Kültürel Miras

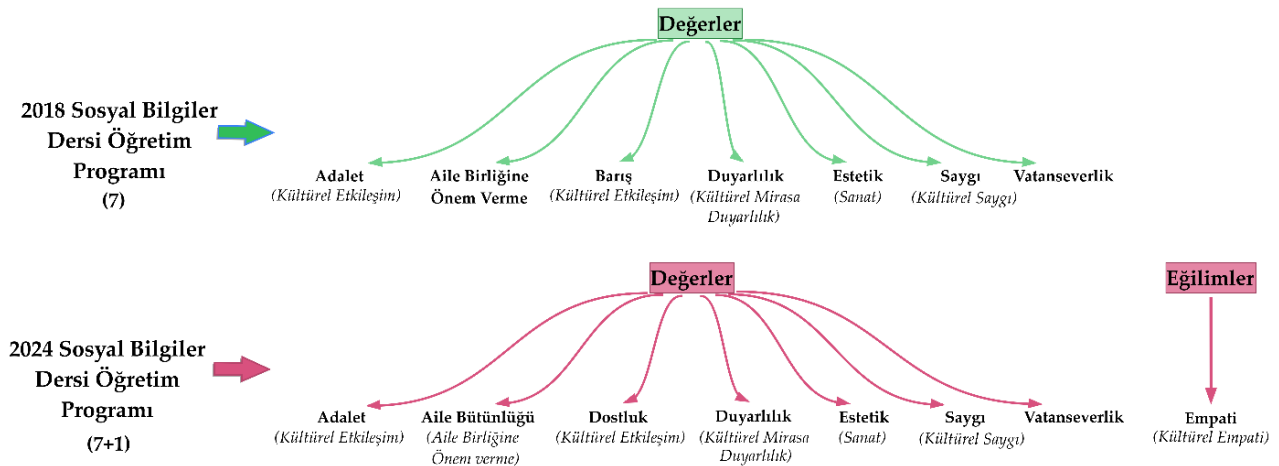

Şekil 6 incelendiğinde 2018 programında 11 becerinin, 2024 programında 3'ü okuryazarlık becerisi, 3'ü sosyal-duygusal öğrenme becerisi ve 7'si alan becerisi olmak üzere toplam 13 becerinin kültür ve kültürel miras öğeleriyle ilişkili bulunduğu görülmektedir. Örneğin, her iki programda da yer alan "değişim ve sürekliliği algılama" becerisi, kültür ve kültürel miras öğelerinden "kültürel değişim ve sürekliliği algılama" ile ilişkili bulunmuştur.

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında yer verilen değerler ile 2024 programında yer verilen eğilimler kültür ve kültürel miras öğeleri kapsamında incelenmiştir. Kültür ve kültürel miras öğeleriyle ilişkili bulunan değerler ve eğilimler ile ilişkili buldukları kültür ve kültürel miras öğeleri Şekil 7'de sunulmuştur.

Şekil 7

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Değerlerinde ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Eğilimlerinde Kültür ve Kültürel Miras

(kültürel değişim ve sürekliliği algılama, kültürel farkındalık, bilimsel bilgi ve uygulamalar)

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

“Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecine, Osmanlı Devleti’nin bir cihan devleti hâline gelmesinde etkili olan politikalara, değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı Devleti’nin uygulamaya koyduğu yeniliklere ve Osmanlı kültür ve medeniyetine değinilmiştir.” (tarih bilinci, yönetim biçimleri, kültürel farkındalık)

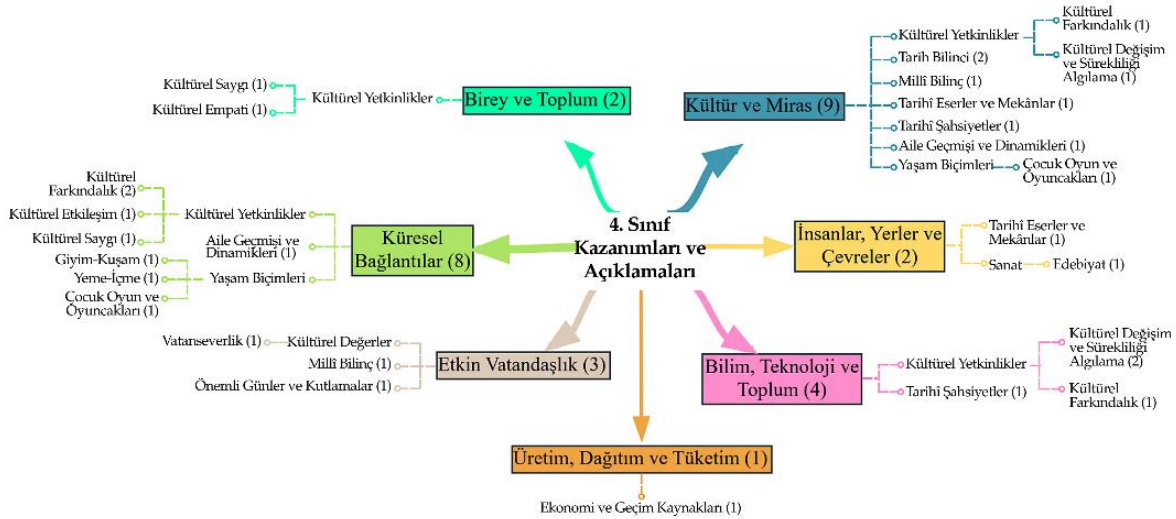
“... yaşanan ildeki ekonomik faaliyetlere...” (ekonomi ve geçim kaynakları)

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 4. sınıf düzeyinde yer alan kazanımlar ve açıklamaları ile 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 4. sınıf düzeyinde yer alan öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri, kültür ve kültürel miras öğeleri kapsamında incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bulgular Şekil 9’da sunulmuştur.

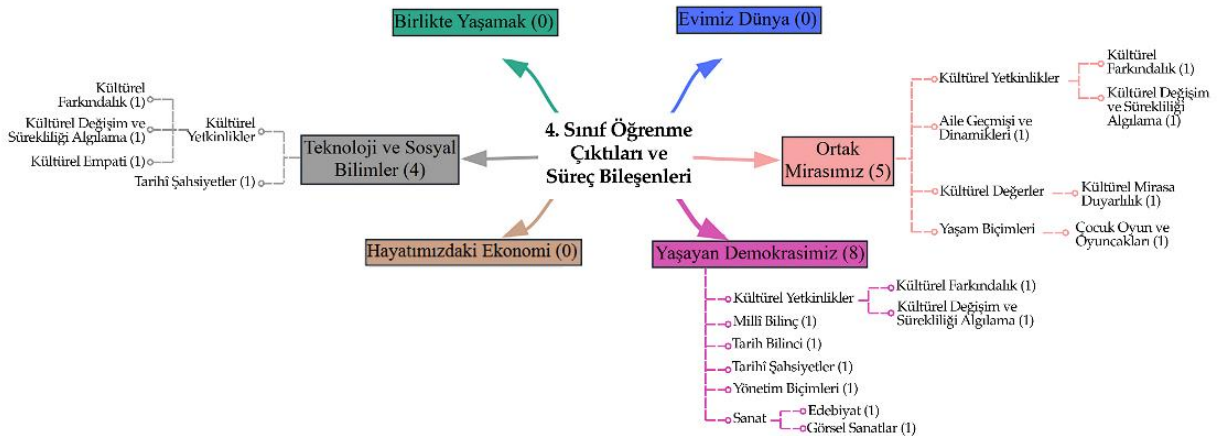
Şekil 9

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının 4. Sınıf Kazanımlar ve Açıklamaları/Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenlerinde Kültür ve Kültürel Miras

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (29)

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (17)

Şekil 9’da görüldüğü üzere 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın 4. sınıf kazanım ve açıklamalarında kültür ve kültürel miras öğeleri “Kültür ve Miras” ile “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında, 2024 programında ise “Yaşayan Demokrasimiz” öğrenme alanında yoğunlaşmıştır. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 4. sınıf düzeyinde yer alan kazanımlar ve açıklamaları ile 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 4. sınıf düzeyinde yer alan öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerinde yer alan kültür ve kültürel miras öğelerine yönelik ifadeler aşağıda sunulmuştur.

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

“SB.4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.

Yakın çevresinde yer alan bir müze, cami, türbe, köprü, medrese, kervansaray gibi tarihî bir mekân gezisi ya da sözlü tarih veya yerel tarih çalışmaları yapılır.” (kültürel farkındalık, tarih bilinci, tarihî eserler ve mekânlar)

“SB.4.7.4. Farklı kültürlerle saygı gösterir.” (kültürel saygı)

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

“SB.4.3.2. Aile tarihini anlatan bir ürün oluşturabilme” (Aile geçmişi ve dinamikleri)

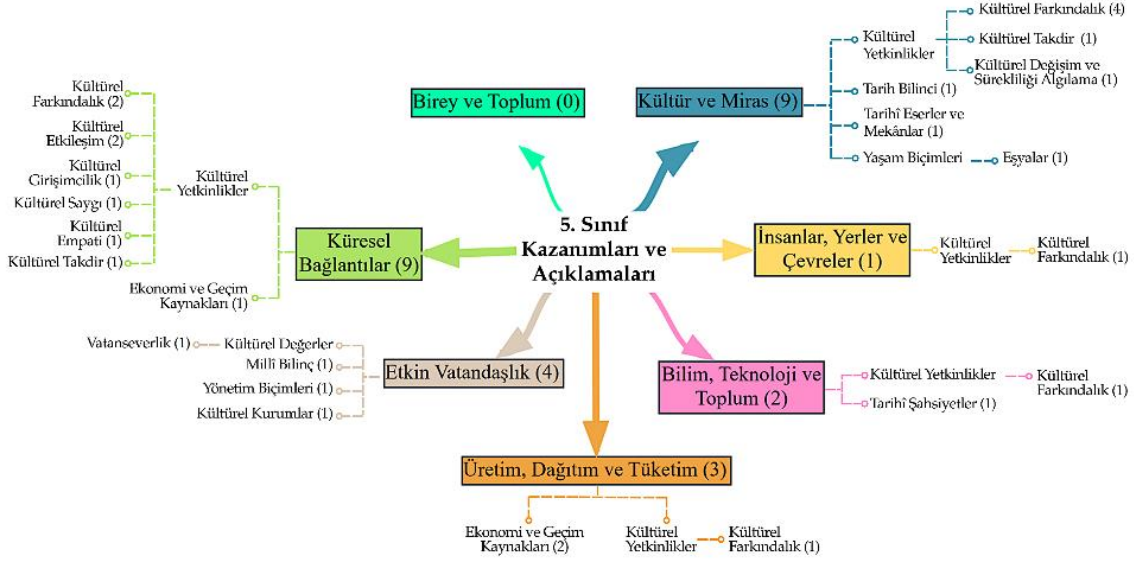
“SB.4.4.1. Cumhuriyetin ilanına giden yolda Mustafa Kemal Atatürk’ün ve Türk milletinin yaptığı fedakârlıkları yorumlayabilme” (tarihî şahsiyetler, tarih bilinci, millî bilinç)

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 5. sınıf düzeyinde yer alan kazanımlar ve açıklamaları ile 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 5. sınıf düzeyinde yer alan öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri, kültür ve kültürel miras öğeleri kapsamında incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bulgular Şekil 10’da sunulmuştur.

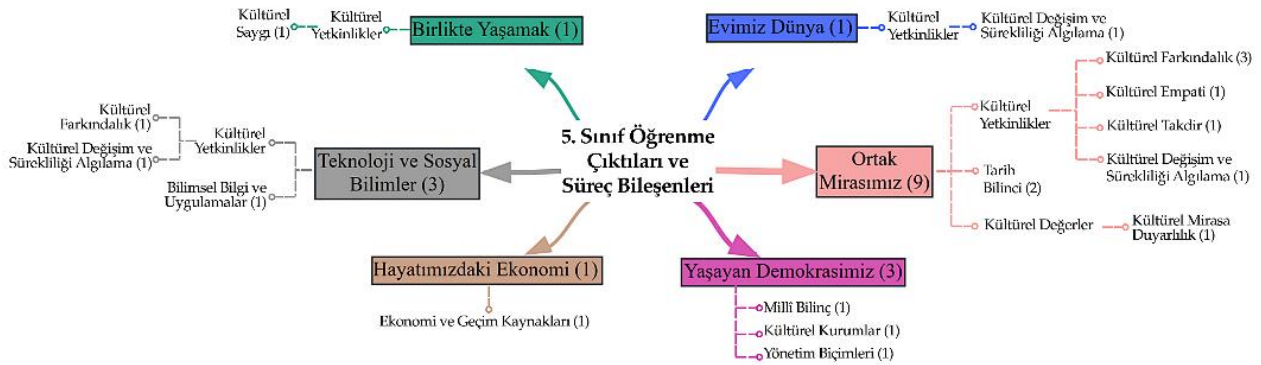
Şekil 10

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının 5. Sınıf Kazanımlar ve Açıklamaları/Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenlerinde Kültür ve Kültürel Miras

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (28)

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (18)

Şekil 10 incelendiğinde 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın 5. sınıf kazanım ve açıklamalarında kültür ve kültürel miras öğelerinin "Kültür ve Miras" ile "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanlarında, 2024 programında ise "Ortak Mirasımız" öğrenme alanında daha fazla olduğu görülmektedir. Programların 5. sınıftaki kazanımlar ve açıklamaları/öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerinde yer alan kültür ve kültürel miras öğelerine yönelik ifadeler aşağıda sunulmuştur.

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

"SB.5.6.4. Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklâl Marşına değer verir." (millî bilinç, vatansızlık)

"SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanır." (kültürel farkındalık, tarihî eserler ve mekânlar, eşyalar)

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

“SB.5.3.3. Mezopotamya ve Anadolu medeniyetlerinin ortak mirasa katkılarını karşılaştırabilme” (tarih bilinci, kültürel farkındalık, kültürel takdir)

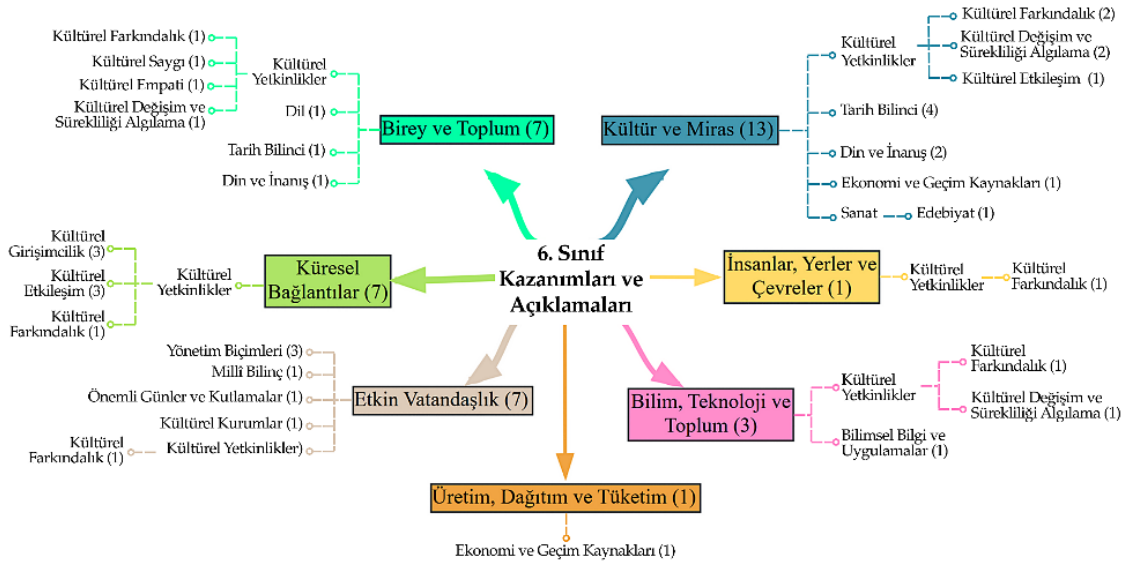
“SB.5.6.1. Teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini tartışabilme” (bilimsel bilgi ve uygulamalar, kültürel farkındalık, kültürel değişim ve sürekliliği algılama)

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 6. sınıf düzeyinde yer alan kazanımlar ve açıklamaları ile 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 6. sınıf düzeyinde yer alan öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri, kültür ve kültürel miras öğeleri kapsamında incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bulgular Şekil 11’de sunulmuştur.

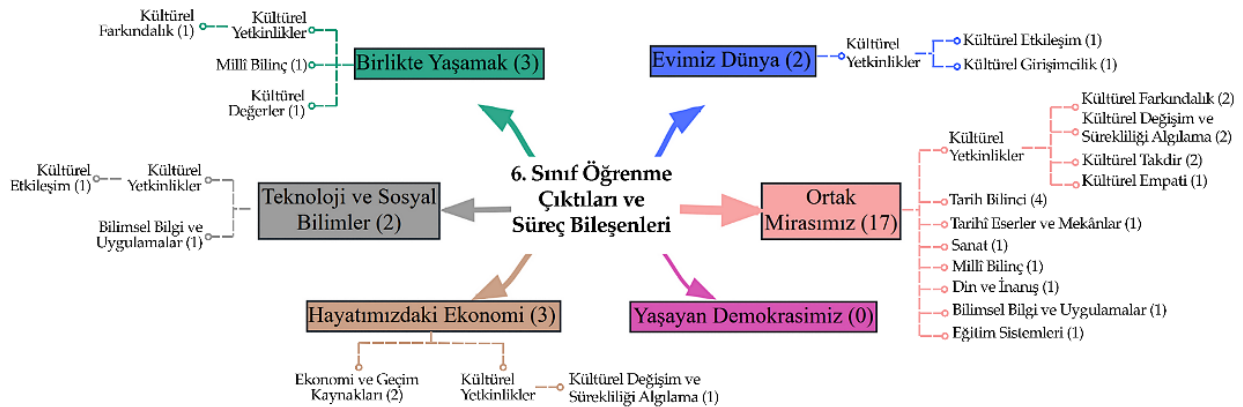
Şekil 11

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının 6. Sınıf Kazanımlar ve Açıklamaları/Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenlerinde Kültür ve Kültürel Miras

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (39)

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (27)

Şekil 11’de görüldüğü üzere 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın 6. sınıf kazanım ve açıklamalarında kültür ve kültürel miras öğeleri “Kültür ve Miras” öğrenme alanında, 2024

programında “Ortak Mirasımız” öğrenme alanında daha fazla yer almıştır. Programların 6. sınıftaki kazanımlar ve açıklamaları/öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerinde yer alan kültür ve kültürel miras öğelerine yönelik ifadeler aşağıda sunulmuştur.

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

“SB.6.1.2. Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluŐmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.

Din, dil, tarih gibi kültürü oluşturan unsurlar ele alınır.” (kültürel farkındalık, din ve inanış, dil, tarih bilinci)

“SB.6.6.4. Toplumsal hayatımızda demokrasinin önemini açıklar.

Kazanımın iŐlenmesi sırasında 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü ele alınır.” (millî bilinç, yönetim biçimleri, önemli günler ve kutlamalar)

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

“SB.6.3.2. VII-XIII. yüzyıllar arasında İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına katkılarına dair akıl yürütebilme” (tarih bilinci, eğitim sistemleri, bilimsel bilgi ve uygulamalar, kültürel farkındalık, sanat, kültürel takdir, tarihî eserler ve mekânlar)

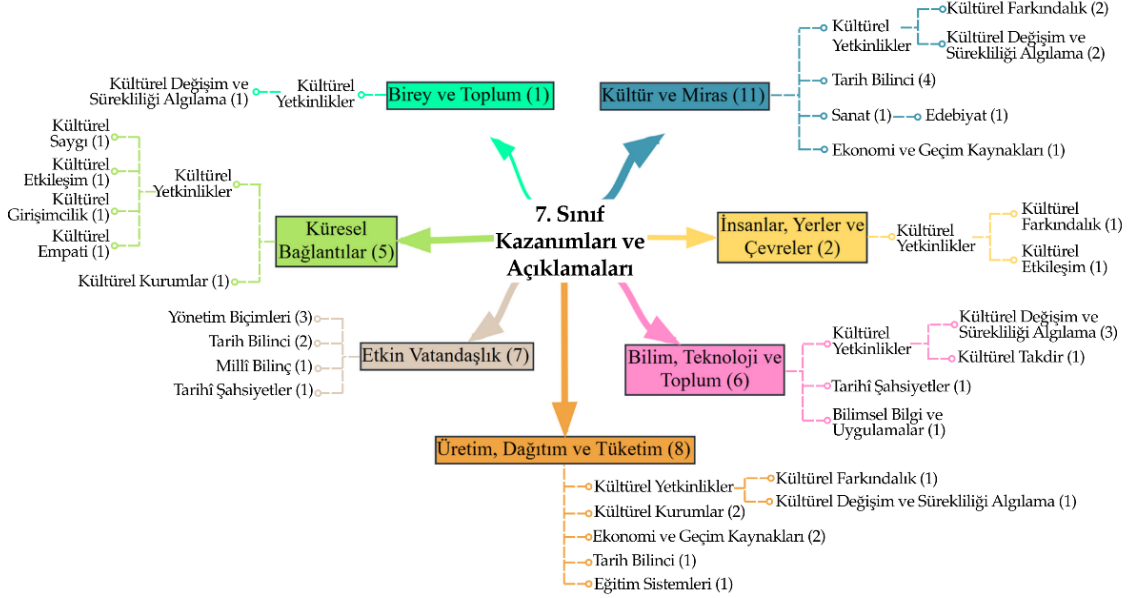
“SB.6.2.3. Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iŐ birliklerini yorumlayabilme” (kültürel girişimcilik, kültürel etkileşim)

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 7. sınıf düzeyinde yer alan kazanımlar ve açıklamaları ile 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 7. sınıf düzeyinde yer alan öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri, kültür ve kültürel miras öğeleri kapsamında incelenmiştir. İnceleme sonucunda elde edilen bulgular Şekil 12’de sunulmuştur.

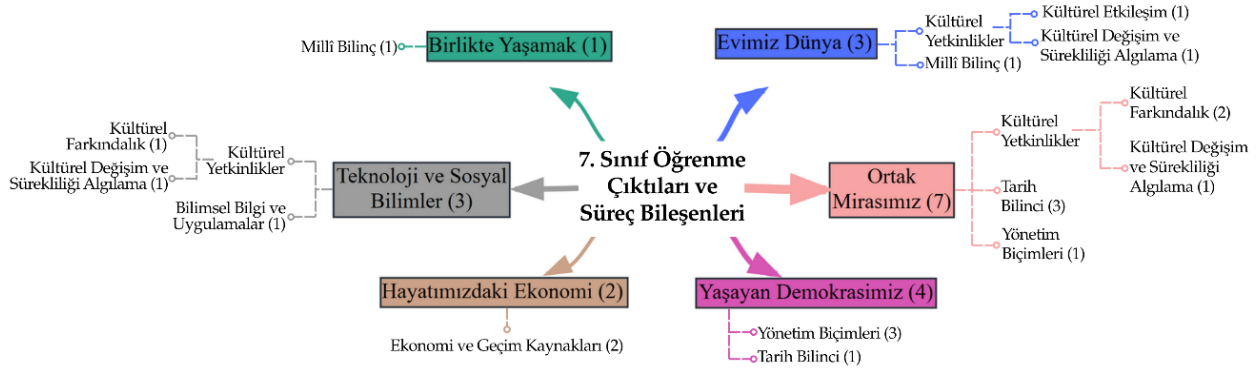
Şekil 12

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının 7. Sınıf Kazanımları ve Açıklamaları/Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenlerinde Kültür ve Kültürel Miras

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (40)

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (20)

Şekil 12 incelendiğinde 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın 7. sınıf kazanım ve açıklamalarında kültür ve kültürel miras öğelerinin "Kültür ve Miras" öğrenme alanında, 2024 programında ise "Ortak Mirasımız" öğrenme alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Programların 7. sınıftaki kazanımlar ve açıklamaları/öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerinde yer alan kültür ve kültürel miras öğelerine yönelik ifadeler aşağıda sunulmuştur.

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

"SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.

Yerli ve yabancı seyyahların seyahatnamelerinden örneklere yer verilir." (kültürel farkındalık, sanat, edebiyat)

"SB.7.7.1. Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlara örnekler verir." (kültürel kurumlar)

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

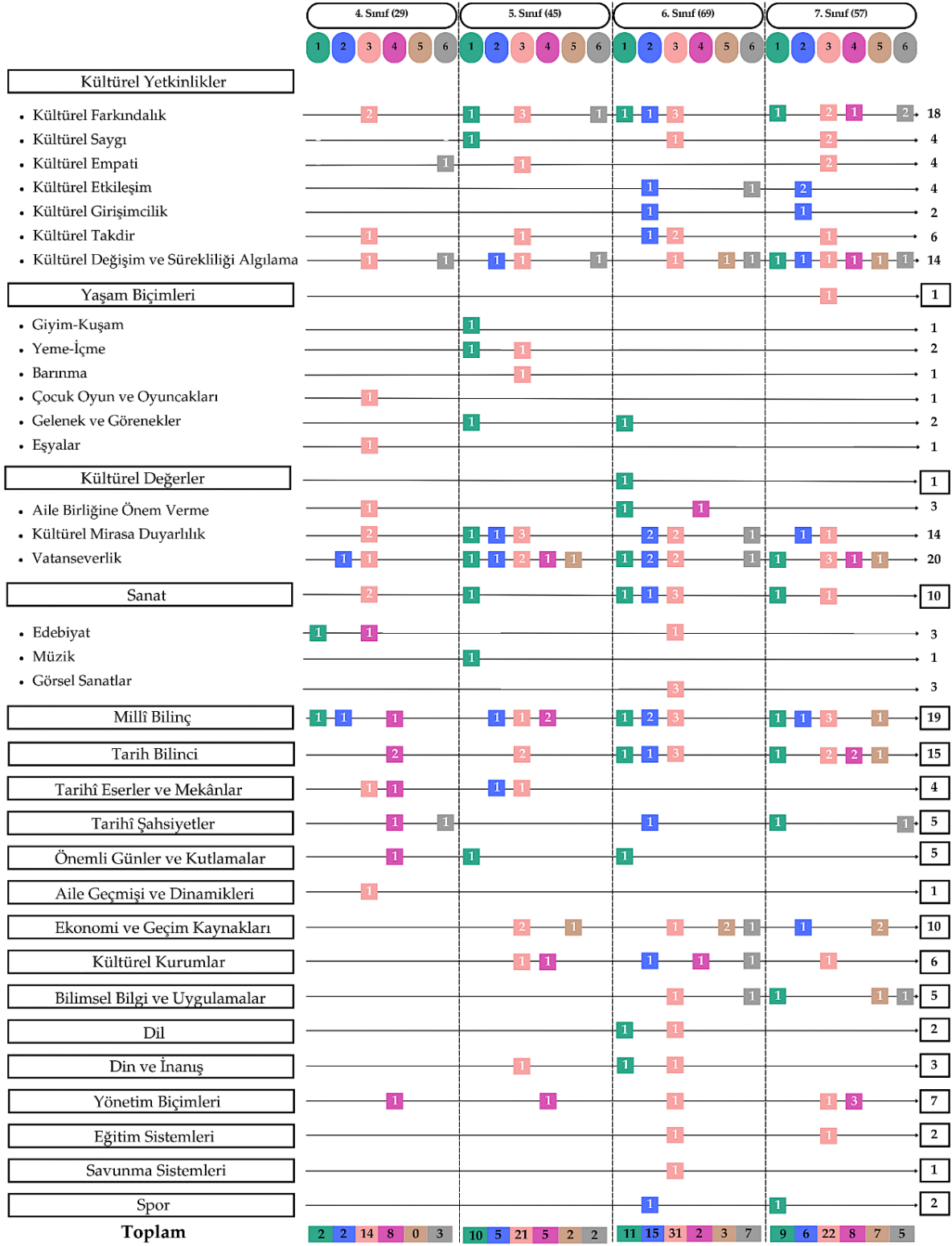
“SB.7.1.3. Türk toplumunun millî meseleler karşısında gösterdiği tutum ve davranışlara ilişkin çıkarım yapabilme” (millî bilinç)

“SB.7.5.1. Millî kalkınma hamlelerini neden ve sonuçlarıyla yorumlayabilme” (ekonomi ve geçim kaynakları)

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda “Öğrenme-Öğretme Yaşantıları” başlığı altında “Öğrenme-Öğretme Uygulamaları”na yer verilirken 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda böyle bir bölüm yer almamaktadır. Bununla birlikte 2024 programında yer alan öğrenme kanıtları, öğrenme öğretme uygulamalarında yer aldığından ayrıca inceleme konusu yapılmamıştır. Bu bağlamda 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın öğrenme-öğretme uygulamaları, kültür ve kültürel miras öğeleri kapsamında incelenmiş ve elde edilen bulgular Şekil 13’te sunulmuştur.

Şekil 13

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Öğrenme-Öğretme Uygulamalarında Kültür ve Kültürel Miras

- 1 → "Birlikte Yaşamak" Öğrenme Alanı (32) 4 → "Yaşayan Demokrasimiz" Öğrenme Alanı (23)
 2 → "Evimiz Dünya" Öğrenme Alanı (28) 5 → "Hayatımızdaki Ekonomi" Öğrenme Alanı (12)
 3 → "Ortak Mirasımız" Öğrenme Alanı (88) 6 → "Teknoloji ve Sosyal Bilimler" Öğrenme Alanı (17)

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen öğrenme-öğretme uygulamaları kültür ve kültürel miras bağlamında incelendiğinde kültür ve kültürel miras öğelerinin sınıf düzeyleri arasında en fazla 6. sınıfta, öğrenme alanları arasında ise "Ortak Mirasımız" öğrenme alanında yer aldığı belirlenmiştir. Programın öğrenme-öğretme uygulamalarında en sık rastlanan kültür ve kültürel miras öğeleri, vatanseverlik, millî bilinç ve kültürel farkındalık olmuştur. 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki öğrenme-öğretme uygulamalarında kültür ve kültürel mirasa yönelik örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı:

"Yapılan incelemeler sonucunda öğrenciler Anadolu'nun ilk yerleşim yerlerinde yaşayan insanların sosyal hayatlarını şekillendiren unsurlardan barınma, beslenme ve temel geçim faaliyetlerini belirleyerek ifade eder (E3.6, OB1)." (barınma, yeme-içme, ekonomi ve geçim kaynakları)

"Yazılı ve görsel kaynaklar üzerinden kültürel bağlarımızı ve millî değerlerimizi oluşturan dil, din, tarih, sanat ve gelenek-göreneklere ait özellikler belirlenir." (kültürel değerler, dil, kültürel farkındalık, tarih bilinci, din ve inanış, sanat, gelenek ve görenekler)

"Listelenen oyun ve oyuncakların hangilerinin hâlen oynanmaya devam ettiği ve benzer yönleri üzerine konuşulur. Bu aşamada ülkemizde geçmişten günümüze varlığını sürdüren oyunlar ve bu oyunların çocuklar üzerindeki olumlu etkileri hakkında tartışılarak öğrencilerin kültürümüzün zenginliğini fark etmeleri ve bu konuda duyarlılık geliştirmeleri desteklenir." (Kültürel değişim ve sürekliliği algılama, kültürel takdir, çocuk oyun ve oyuncakları, kültürel mirasa duyarlılık)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları içeriklerinde yer alan kültür ve kültürel miras öğeleri karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarındaki özel amaçlar, uygulamada dikkat edilecek hususlar /uygulamaya ilişkin esaslar, beceriler, değerler ve eğilimler, öğrenme alanlarının açıklamaları, kazanımlar ve açıklamaları/öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri ile öğrenme-öğretme uygulamaları içerisinde bulunan kültür ve kültürel miras öğeleri belirlenmiştir.

Araştırmada 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının özel amaçları incelendiğinde her iki programda da kültür ve kültürel miras ile ilgili 17 ifadeye yer verildiği görülmüştür. 2018 programında millî bilinç, kültürel değerler (kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik), kültürel yetkinlikler (kültürel farkındalık, kültürel değişim ve sürekliliği algılama), tarih bilinci, ekonomi ve geçim kaynakları, bilimsel bilgi ve uygulamalar ile ilgili ifadeler, 2024 programında ise millî bilinç, kültürel değerler (küresel mirasa duyarlılık, vatanseverlik), kültürel yetkinlikler (kültürel farkındalık, kültürel değişim ve sürekliliği algılama, kültürel etkileşim, kültürel takdir), tarih bilinci, ekonomi ve geçim kaynakları, tarihî şahsiyetler, bilimsel bilgi ve uygulamalar ile yönetim biçimleri ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. Sosyal bilgiler öğretim programları sosyoloji disiplininin belirli görevlerini yerine getirme amacıyla tasarlanmıştır ve bu amaçlardan biri de bireylerin yerel ve evrensel kültürel öğeleri anlamalarını teşvik etmektir (Görçam ve Kılıçoğlu, 2024). Her iki programın özel amaçlarında on yedişer ifade ile kültür ve kültürel mirasa yer verilmesi sosyal bilgiler dersinin bu amacını destekler niteliktedir. Bununla birlikte, 2024 programında yer alan kültürel etkileşim, kültürel takdir, bilimsel bilgi ve uygulamalar ile yönetim biçimleri öğelerinin 2018 programında yer almadığı belirlenmiştir. Sosyal bilgiler dersinin kapsamı düşünüldüğünde, etkili bir sosyal bilgiler eğitimi için toplumda yer alan bütün kaynaklardan

sistemli bir biçimde faydalanılması gerekmektedir (Deveci ve Selanik, 2011). Bu noktada, 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer verilen özel amaçların kültür ve kültürel miras öğelerini daha bütüncül bir şekilde yansıtarak toplumda yer alan bütün kaynaklardan yararlanmayı hedeflediğini söylemek mümkündür.

Araştırmanın ikinci alt probleminde 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının uygulamada dikkat edilecek hususlar/uygulamaya ilişkin esaslar bölümlerinde kültür ve kültürel miras öğelerinin yer alma durumu sorgulanmıştır. 2018 programının uygulamada dikkat edilecek hususlar bölümünde 10 ve 2024 programının uygulamaya ilişkin esaslar bölümünde 2 kültür ve kültürel miras öğesinin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. 2018 programında sanat (edebiyat, görsel sanatlar, dramatik sanatlar, müzik), tarih bilinci, millî bilinç, önemli günler ve kutlamalar, tarihî eserler ve mekânlar, kültürel yetkinlikler (kültürel değişim ve sürekliliği algılamak) ile ilgili açıklamaların olduğu, 2024 programında ise dil ve tarihî şahsiyetler ile ilgili açıklamaların yapıldığı görülmektedir. 2018 programında kültür ve kültürel miras öğelerinden sanatın ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Bu durumun nedeni olarak bu başlığın programın uygulama boyutuna yönelik olması ve sanatın sosyal bilgiler dersindeki kültürel konuları öğretmede etkili bir araç rolü üstlenmesi gösterilebilir. Nitekim eski kültürler hakkında bilinen çoğu şey kaynağını sanattan almakta ve sosyal bilgiler dersi sanat yoluyla öğrencilere geçmiş, şimdiki ve geleceği değerlendirme fırsatı sunmaktadır (Akhan, 2013). 2018 programındaki uygulamada dikkat edilecek hususlar bölümünde, 2024 programındaki uygulamaya ilişkin esaslar bölümüne göre daha fazla kültür ve kültürel miras öğesinin bulunduğu görülmektedir. 2024 programında, programın perspektifi bölümüne yer verilmemiş, programın perspektifi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasına İlişkin Esaslar bölümünde yer almış ve detaylı şekilde açıklanmıştır (Önger ve Duman, 2024). Buradan hareketle 2018 programında daha fazla ifadeye rastlanmasının nedeni, 2024 programında bu bölümün daha çok programın perspektifini yansıtması ve programda ayrıca bulunan öğrenme-öğretme uygulamaları bölümünde uygulamaya yönelik daha detaylı açıklamalara yer verilmesi olabilir.

2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelendiğinde maarif modeli kapsamında beceri temelli hazırlandığı görülmektedir. Alan becerileri, kavramsal beceriler, sosyal duygusal öğrenme becerileri ve okuryazarlık becerileri olmak üzere dört başlık altında toplanan becerilerin, 2024 programının kalbini oluşturduğu söylenebilir. Nitekim programın öğrenme çıktıları bu beceriler üzerine kurgulanmış ve programın diğer adımları da öğrenme çıktıları çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu açıdan bakıldığında 2024 programının beceri bakımından daha zengin, çeşitli ve detaylı olduğunu söylemek mümkündür. Kültür ve kültürel miras öğeleri bağlamında incelenen 2018 ve 2024 programlarında; 11 becerinin 2018 programında, 3'ü okuryazarlık becerisi, 3'ü sosyal-duygusal öğrenme becerisi ve 7'si alan becerisi olmak üzere toplam 13 becerinin 2024 programında kültür ve kültürel miras öğeleriyle ilişkili bulunduğu tespit edilmiştir. 2024 programının beceri temelli hazırlanması ve beceri bakımından zengin, çeşitli ve detaylı olmasının kültür ve kültürel miras öğeleriyle daha çok ilişkili olmasında etkili olduğu yorumu yapılabilir. Bununla birlikte 2024 programında "kültür okuryazarlığı" adında kültür ile ilgili özel bir becerinin yer alması da önemlidir. Nitekim bireyin kendi kültürünü ve diğer kültürleri eleştirel bir gözle inceleme, kültürler hakkında bilgi edinme, kültürel değişimleri analiz etme ve kültürü tehdit eden unsurları sorgulama becerisi olan kültür okuryazarlığının (Kafadar ve Şan, 2021; Polistina ve Leader, 2009), kültür ve kültürel miras öğelerini bütüncül bir şekilde kapsadığı ve 2024 programında yer almasının programın üstün yönlerinden olduğu ifade edilebilir. 2018 programında 27 becerinin yer aldığı ve bu becerilerden 11'inin kültür ve kültürel miras öğeleriyle ilgili olduğu düşünüldüğünde, söz

konusu programda da kültür ve kültürel mirasın yoğun bir şekilde yer aldığı söylenebilir. Bu sonuç 2018 programının yetkinliklerinde en fazla yer alan okuryazarlık becerisinin kültür okuryazarlığı olduğu yönündeki araştırma bulgusu (Dere ve Ateş, 2022) ile de örtüşmektedir. Beceriler incelendiğinde 2018 programındaki 11 beceriden sadece ikisinin (kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma) 2024 programında yer almadığı, 2024 programında benzer 9 beceriye ek olarak sosyal farkındalık, kültür okuryazarlığı, sürdürülebilirlik okuryazarlığı ve sanat okuryazarlığı becerilerinin kültür ve kültürel miras öğeleri ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Kültür ve sanat okuryazarlıklarının programın farklı disiplinlere ait kazanımlarında yer alan kültürel eser ve yapıtların okuryazarlıklarını kapsamı açısından programdaki eksikliği giderdiği belirtilmektedir (Turan ve Akhan, 2024). 2024 öğretim programının, değişen ve gelişen dünya koşulları göz önünde bulundurularak bireyin toplumsal konularda ihtiyaç duyduğu becerileri edinmesini sağlamak amacıyla yapılandırıldığı (MEB, 2024) düşünüldüğünde kültür ve kültürel miras öğeleri ile doğrudan ilişkili becerilerin bulunması 2024 programını ön plana çıkarmaktadır.

Araştırmanın bir diğer sorusuna yanıt aramak için 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının değerleri ile 2024 programının eğilimleri, kültür ve kültürel miras öğeleri kapsamında incelenmiştir. 2018 ve 2024 programlarının her ikisinde de yer alan adalet, duyarlılık, estetik, saygı ve vatanseverlik değerlerinin kültür ve kültürel miras öğelerinden kültürel yetkinlikler (kültürel etkileşim, kültürel saygı), kültürel değerler (kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik) ve sanat ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte 2018 programında aile birliğine önem verme ve barış değerlerinin, 2024 programında ise aile bütünlüğü ve dostluk değerlerinin; kültür ve kültürel miras öğelerinden kültürel yetkinlikler (kültürel etkileşim) ve kültürel değerleri (aile birliğine önem verme) yansıttığı, ayrıca 2024 programında yer alan empati eğiliminin kültürel yetkinliklerden kültürel empati ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bireyin duygu, düşünce ve davranışlarını şekillendiren değerlerin kültürün temelini oluşturduğu belirtilmekte ve kültürel mirasın aktarımının değerlerin eğitsel süreçlerle kazandırılmasıyla mümkün olduğu vurgulanmaktadır (Demirci-Dölek ve diğerleri, 2024; Selanik-Ay ve Kurtdede-Fidan, 2013; Şahin, 2020). Dolayısıyla her iki programda yer alan değerlerin kültür ve kültürel miras öğeleriyle ilişkilendirilmiş olması, programların kültürün devamlılığında önemli bir rol oynadığını ve programlarda değer-kültür ilişkisinin gerektiği biçimde yansıtıldığını göstermektedir.

Araştırma kapsamında 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının öğrenme alanlarının açıklamaları, kültür ve kültürel miras öğeleri kapsamında incelendiğinde 2018 programında 21, 2024 programında ise 47 ifadenin yer aldığı belirlenmiştir. 2018 programında yer alan yedi öğrenme alanında; kültürel yetkinlikler (kültürel farkındalık, kültürel takdir, kültürel değişim ve sürekliliği algılama, kültürel etkileşim), millî bilinç, kültürel değerler (kültürel mirasa duyarlılık), tarih bilinci, tarihî eserler ve mekânlar, ekonomi ve geçim kaynakları ile kültürel kurumlar öğelerine yönelik ifadeler yer verildiği görülmüştür. Örneğin 2018 programında yer edinen kültür ve miras öğrenme alanındaki “kültürün korunması ve geliştirilmesini sağlayacak bir millî bilincin oluşturulması...” ifadesinin millî bilincin ve kültürel mirasa duyarlılığın geliştirilmesine yönelik bir örnek olduğu söylenebilir. 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’ndaki altı öğrenme alanının millî bilinç, kültürel yetkinlikler (kültürel farkındalık, kültürel saygı, kültürel etkileşim, kültürel değişim ve sürekliliği algılama, kültürel takdir), aile geçmişi ve dinamikleri, yaşam biçimleri (çocuk oyun ve oyuncakları), din ve inanış, yönetim biçimleri, tarih bilinci, tarihî şahsiyetler, yönetim biçimleri, ekonomi ve geçim kaynakları ile bilimsel bilgi ve uygulamalar ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. 2024 programında kültür ve kültürel miras öğelerinin yansımalarından bir örneğe bakıldığında ise ortak mirasımız öğrenme alanında yer

verilen “İslamiyet’in kabulüyle Türk sosyal ve kültürel hayatında yaşanan değişimlere...” ifadesiyle din ve inanış, kültürel değişim ve sürekliliği algılama öğelerinin betimlendiği anlaşılmaktadır. İki program karşılaştırıldığında 2024 programında kültür ve kültürel miras öğelerine, 2018 programına kıyasla daha yoğun ve kapsamlı bir şekilde yer verildiği görülmektedir. Öğrenme alanlarının açıklamaları sunulurken 2018 programında genel ifadelerin, 2024 programında ilgili öğrenme alanındaki konuları direkt yansıtan özel ifadelerin kullanılması bu durumun nedeni olarak gösterilebilir. İncelenen öğretim programlarının öğrenme alanlarının, çeşitli kültür ve kültürel miras öğelerini içererek sosyal bilgiler dersinin temel özelliklerini yansıttığı söylenebilir. Nitekim sosyal bilgiler dersi öğrencilerin kültürlerine ait öğeleri öğrenmesi, benimsemesi ve kültürlerini en iyi şekilde tanıyıp tanıtması ve geleceğe aktarmasında önemli sorumluluklar üstlenmektedir (Cantürk ve Ablak, 2024). Bu doğrultuda, öğrenme alanlarının açıklamalarında doğrudan kültür ve kültürel mirasla ilgili ifadelerin yer aldığı 2018 ve 2024 programlarının, kapsamlı bir içerik çerçevesine sahip olarak kültür ve kültürel mirasın tanınması, korunması ve geleceğe aktarılması konusunda üstlendiği sorumluluğu yerine getirmede etkili olabileceği sonucuna varılabilir.

Araştırmada 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın 4, 5, 6 ve 7. sınıf kazanımları ve açıklamaları ile 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın 4, 5, 6 ve 7. sınıf öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri, kültür ve kültürel miras öğeleri kapsamında incelenmiştir. 2018 programında 5. sınıftaki birey ve toplum öğrenme alanı hariç tüm sınıf seviyelerinde kazanım ve açıklamalarda kültür ve kültürel miras öğelerinin her bir öğrenme alanında yer aldığı, 4 ve 5. sınıflarda kültür ve miras ile küresel bağlantılar öğrenme alanlarında, 6 ve 7. sınıflarda kültür ve miras öğrenme alanında daha yoğun biçimde bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. 2024 programında 4. sınıftaki birlikte yaşamak, evimiz dünya, hayatımızdaki ekonomi ve 6. sınıftaki yaşayan demokrasimiz öğrenme alanlarında kültür ve kültürel miras öğelerine yer verilmediği, bunun dışındaki tüm sınıf seviyelerindeki öğrenme alanlarında yer alan öğrenme çıktısı ve süreç bileşenlerinde kültür ve kültürel miras öğelerinin bulunduğu görülmektedir. Söz konusu programda sınıf düzeylerinin tamamında ortak mirasımız öğrenme alanı kültür ve kültürel mirasa ilişkin özellikler bakımından en yüksek yoğunluğa sahiptir. 2018 öğretim programında kültür ve kültürel miras öğeleriyle ilgili kazanımlar ve açıklamaların, 2024 programında yer alan öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerine kıyasla daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, 2024 programındaki öğrenme çıktısı sayısının 71, 2018 programındaki kazanım sayısının 131 olmasının doğal bir sonucu olarak görülebilir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının kazanımlar ve açıklamaları/öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerinde yer alan kültür ve kültürel miras öğeleri incelendiğinde hem 2018 hem de 2024 programında kültürel yetkinliklerin, kültürel yetkinlikler arasında kültürel farkındalık ile kültürel değişim ve sürekliliği algılamanın ön plana çıktığı görülmektedir. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kazanımlarının kültürel yetkinlik ve beceriler ışığında incelendiği bir çalışmada da programda yer alan 4, 5, 6 ve 7. sınıflara ait kazanımlarda kültürel farkındalık yetkinliğinin en fazla yer verilen yetkinlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Diken ve Ablak, 2024). Kültürel yetkinliklerden sonra en fazla yer verilen kültür ve kültürel miras ögesi tarih bilinci olmuştur. Sosyal bilgiler öğretim programlarında bulunan amaçlarda ifade edilmiş pek çok unsurun kazandırılmasının ancak tarihi konular aracılığıyla mümkün olması, tarih disiplinini sosyal bilgiler için önemli hale getirmektedir (Boz, 2022). Aynı zamanda 2017 sosyal bilgiler programında “...bu kültürel varlıkların ancak bilgili ve yaşadığı döneme de belirli bir tarih bilinciyle bakabilen bireylerin yetişmesiyle gelecek nesillere aktarılabilir...” şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir (MEB, 2017). 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının kazanımlar ve açıklamaları/öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerinde bir kültür ve kültürel miras ögesi olarak tarih bilinciyle ilgili pek çok ifadenin yer alması da bu bakış açısının bir yansıması ve devamı olarak nitelendirilebilir.

Araştırmada son olarak 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın öğrenme-öğretme uygulamaları bölümünde hangi kültür ve kültürel miras öğelerinin nasıl yer aldığı sorusuna cevap aranmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın öğrenme-öğretme uygulamaları bölümünde her bir sınıf düzeyinde ve tüm sınıf düzeyleri genelinde en fazla kültür ve kültürel miras öğesinin bulunduğu öğrenme alanı ortak mirasımız olmuştur. Bunun yanı sıra kültür ve kültürel miras öğelerinin en çok altıncı sınıfta yer aldığı görülmüştür. Programın öğrenme-öğretme uygulamalarında en sık rastlanan kültür ve kültürel miras öğeleri, vatanseverlik, millî bilinç ve kültürel farkındalık olmuştur. 2024 programında, 2018 programına göre öğrenme çıktısı sayısının azalmasıyla birlikte öğretim programının amaç, içerik çerçevesi, anahtar kavramlar ve öğrenme-öğretme uygulamaları gibi farklı unsurları da konu içeriğini belirleyen bileşenler durumundadır (Turan ve diğerleri, 2025). Buradan da hareketle 2024 programının öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerinde, 2018 programına göre daha az yer verilen kültür ve kültürel miras öğelerinin, programda bulunan öğrenme-öğretme uygulamaları bölümünde kapsamlı bir şekilde yer aldığını ifade etmek mümkündür.

Sonuç olarak bu araştırmada 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları içeriklerinde yer alan kültür ve kültürel miras öğeleri karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Hem 2018 hem de 2024 programının özel amaçlarında aynı düzeyde, uygulamada dikkat edilecek hususlar/uygulamaya ilişkin esaslarda 2018 programında, beceriler, değerler ile eğilimler ve öğrenme alanlarının açıklamalarında 2024 programında, kazanımlar ve açıklamaları/öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerinde 2018 programında kültür ve kültürel miras öğelerine daha fazla yer verilmiştir. 2024 programındaki öğrenme-öğretme uygulamaları (2018 programında böyle bir içerik yoktur), öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerindeki azlığı telafi edecek düzeyde kültür ve kültürel miras öğelerini içermektedir. Amaçlar bakımından aynı düzeyde olsa da 2024 programının içerik olarak kültür ve kültürel miras öğelerine daha çok yer verdiği anlaşılmaktadır. 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında yer verilen kültür ve kültürel miras öğeleri benzer kategoriler etrafında şekillense de bu öğelerin ele alınış biçimi programları içerik ve yapı bakımından ayırtmaktadır. Çünkü 2018 programı kültür ve kültürel miras öğelerine daha çok kazanımlar ve açıklamalar düzeyinde yer verirken 2024 programı bu öğeleri beceriler, öğrenme alanlarının açıklamaları ve öğrenme-öğretme uygulamalarıyla daha bütüncül ve derinlemesine işlemektedir.

Araştırmada kültür ve kültürel miras için oluşturulan kapalı kodlamadaki kategoriler ve bu kategorilerdeki kodlardan sadece “düşünme biçimleri”nin hem 2018 hem de 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında yer almadığı tespit edilmiştir. Gelecek programlarda bu durumun dikkate alınması önerilebilir.

2024 programının programın uygulanmasına ilişkin esaslar bölümünde, kültür ve kültürel miras öğelerinden yalnızca dil ve tarih şahsiyetlerin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Program geliştirme çalışmalarında bu durum göz önünde bulundurulabilir.

2024 programının öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerinde 4. sınıfta birlikte yaşamak, evimiz dünya ve hayatımızdaki ekonomi, 6. sınıfta yaşayan demokrasimiz öğrenme alanlarında kültür ve kültürel miras öğelerinin yer almadığı görülmüştür. 4. sınıfın sosyal bilgiler dersinin temelini oluşturuyor olmasından dolayı, söz konusu öğrenme alanlarında kültür ve kültürel miras öğelerine yer verilebilir. Aynı zamanda yaşayan demokrasimiz öğrenme alanında kültür ve kültürel miras öğelerine yer verilmesi, öğrencilerin demokratik değerleri kendi kimlikleri ve geçmişleriyle ilişkilendirerek içselleştirmelerine katkı sağlayacağından dolayı 6. sınıf yaşayan demokrasimiz öğrenme alanında da kültür ve kültürel miras öğelerine yer verilebilir.

Bu araştırmada kültür ve kültürel miras öğelerinin incelenmesi, 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları ile sınırlı tutulmuştur. Sosyal bilgiler dersinin geçmişe dönük diğer öğretim programları ve sosyal bilgiler ders kitapları ile bu araştırmadaki kategorilerin kullanıldığı benzer araştırmalar yürütülebilir.

Çalışma, sosyal bilgiler dersi kapsamında kültür ve kültürel miras öğelerine odaklanmıştır. Kültür ve kültürel miras eğitiminin verildiği diğer dersler kapsamında da benzer araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma, kamuya açık dokümanlarla gerçekleştirildiği için etik kurul izni gerektirmemektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmanın tüm bölümlerini birlikte hazırlamışlar ve çalışmaya eşit düzeyde katkı sağlamışlardır.

Çatışma Beyanı: Yazarlar potansiyel bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

References

- Aerila, J. A., Rönkkö, M. L., & Grönman, S. (2016). Field trip to a historic house museum with preschoolers: Stories and crafts as tools for cultural heritage education. *Visitor Studies*, 19(2), 144–155. <https://doi.org/10.1080/10645578.2016.1220187>
- Akbaş, O. (2021). Kültür, kalkınma ve değerler eğitimi [Culture, development and values education]. In S. Z. Genç & A. Beldağ (Eds.), *Karakter ve değer eğitimi: Farklı bakışlar, örnek etkinlikler* [Character and value education: Different perspectives, sample activities] (pp.49-65). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akhan, N. E. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sanat algıları ve sanat konularının öğretimine yönelik görüşleri [The art perceptions of social studies teacher candidates and their opinions on teaching the topics regarding art]. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı*, 146-162.
- Avcı, M., & Memişoğlu, H. (2016). Kültürel miras eğitimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşleri [Views of social studies teachers about the cultural heritage education]. *İlköğretim Online*, 15(1), 104-124. <https://doi.org/10.17051/ilo.2016.58630>
- Azrak, S., & Yalçınkaya, E. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi kültürel miras eğitimine ilişkin görüşleri (Denizli şehri örneği) [Social studies teachers' views on historical cultural heritage education (The case of Denizli)]. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(3), 1307-1320. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3866>
- Beldağ, A., & Teymur, N. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında çokkültürlü eğitim: Bir içerik analizi [Multicultural education in the curriculum of social studies: A content analysis]. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 2(2), 117-129. <https://doi.org/10.29329/tayjournal.2018.484.01>
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: Teknikler ve örnek çalışmalar* [Content analysis in social sciences: Techniques and case studies]. Siyasal Yayınevi.
- Bouchenaki, M. (2003, 27-31 October). *The interdependency of the tangible and intangible cultural heritage*. ICOMOS 14th General Assembly and Scientific Symposium Victoria Falls, Zimbabwe.
- Boz, M. (2022). 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan tarih disipliniyle ilgili kazanımların karşılaştırılması [Comparison of the achievements related to the discipline of history in the 2005 social studies curriculum and the 2018 social studies curriculum]. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 43-68.
- Brumann, C. (2015). Cultural heritage. In J. D. Wright (Ed.). *International encyclopedia of the social&behavioral sciences* (pp. 414–419). Elsevier.
- Budnar, M., Kerin, M., Umek, M., Rztresen, M., & Mirt, G. (2011). *Učni načrt. Program osnovna šola. Družba* [Primary school curriculum for social studies]. Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Cantürk A., & Ablak S. (2024). Geçmişten günümüze ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında somut kültürel mirasın yeri [The place of tangible cultural heritage in secondary school social studies curricula from past to present]. *Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 50-67.
- Chen, G., Xie, X., Yang, Z., Deng, R., Huang, K., & Wang, C. (2023). Development of a virtual reality game for cultural heritage education: The voyage of Gotheborg. In *2023 9th International Conference on Virtual Reality (ICVR)* (pp. 531–535). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICVR57957.2023.10169671>
- Coelho, R. G. (2018). *The politics of heritage*. Rutgers University. Retrieved from https://arthistory.rutgers.edu/images/syllabi/fall_2018/COELHO_Syllabus_9fd5c.pdf

- Cohen, J. (1960). A coefficient of agreement for nominal scales. *Educational and Psychological Measurement*, 20(1), 37-46.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage Publications.
- Council of Europe (CoE). (2005). Council of Europe framework convention on the value of cultural heritage for society, Faro, 199.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri [Place of intangible cultural heritage in social studies education program]. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- Çulha-Özbaş, B. (2009). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras eğitimi [Cultural heritage education in primary social studies courses]. In M. Safran. (Ed.). *Sosyal bilgiler eğitimi [Social studies education]* (pp. 702-718). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Daşdemir, İ., & Tekin, S. (2018). Sosyal bilgiler ders kitaplarında Türk-kültür öğelerinin kullanımı [The use of Turkish-cultures' items from the social sciences course books]. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18(1), 215-228.
- Demir, Y., & Atasoy, E. (2020, 6 Mart). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının kültürel miras eğitimi kapsamında incelenmesi. *International Scientific Conference, Global Science and Innovations*, Tashkent, Uzbekistan.
- Demirci-Dölek, E., Dere, İ., & Sarı, M. (2025). Heritage transmission from past to future: A practice-based exploration of value education through oral history. *European Journal of Education*, 60(1). <https://doi.org/10.1111/ejed.12793>
- Demirezen, S., & Aktaş, G. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut olmayan kültürel miras öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi [Determining the views of social studies teachers about intangible cultural heritage teaching]. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 413-434. <https://doi.org/10.35675/befdergi.699782>
- Dere, İ. (2021). Kültürel mirası belgeleyerek öğrenme: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının saha tecrübeleri [Learning the cultural heritage by documenting: Field experiences of teacher candidates of social studies]. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, (43), 108-121. <https://doi.org/10.32003/igge.779915>
- Dere, İ., & Ateş, Y. (2022). Alternative literacy in the Turkish social studies curriculum. *Pedagogical Perspective*, 1(1), 1-20. (ED620794). ERIC. <https://eric.ed.gov/?id=ED620794>
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi [Benefitting from culture in social studies course: Examining culture portfolios of teacher candidates]. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 1-19.
- Deveci, H., & Selanik, T. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yerel toplum çalışmalarından yararlanma: Bir eylem araştırması [Local community studies in social studies course: An action research]. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 83-115
- Diken, F., & Ablak, S. (2024). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın kültürel yetkinlik ve beceriler ışığında incelenmesi: Türkiye 2018 programı örneği [Examining the social studies curriculum in light of cultural competence and skills: A case study of the 2018 program in Türkiye]. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 62-76. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1367145>
- Dipevli, K. (2023). *Avrupa ve Türkiye'de uygulanan bazı kültürel miras eğitimi etkinliklerinin incelenmesi [Examination of some cultural heritage education activities carried out in Europe and Türkiye]*. [Unpublished master thesis]. Cerrahpaşa University.

- Doğanay, A. (2005). Sosyal bilgiler öğretimi [Social studies teaching]. In C. Öztürk & D. Dilek (Eds.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi [Life science and social studies teaching]* (pp. 17-52). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dönmez, C., & Yeşilbursa, C. C. (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi [The effect of cultural heritage education on students' attitudes toward tangible heritage]. *Elementary Education Online*, 13(2), 425-442.
- Epiphani, M., Jannah, E. R., Kurniandari, F. A., Rahmawati, T., Sari, A., & Andriyani, L. (2024). Cultural heritage of the nation: Digging up noble values and local wisdom in the process of social studies learning in elementary school. *Kultur Jurnal Pendidikan IPS*, 1(1), 29-36.
- Felices-De la Fuente, M. del M., Chaparro-Sainz, Á., & Rodríguez-Pérez, R. A. (2020). Perceptions on the use of heritage to teach history in secondary education teachers in training. *Palgrave Communications*, 7(1), 1–10. <https://doi.org/10.1057/s41599-020-00660-9>
- Fichter, J. (2002). *Sosyoloji nedir? [What is sociology?]* (N. Çelebi, Trans.). Anı Yayıncılık.
- Fleiss, L. (1971). Measuring nominal scale agreement among many raters. *Psychological Bulletin*, 7, 378-382.
- Forster, N. (1994) *The analysis of company documentation*. Sage Publications.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji [Sociology]*. (C. Güzel, Prep.) Ayraç Yayınları.
- Görçam, K. S., & Kılıçoğlu, G. (2024). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarının sosyoloji konuları açısından incelenmesi [An analysis of the social studies curriculum and textbooks in terms of sociology topics]. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 28(1), 235-248. <https://doi.org/10.20296/tsadergisi.1399414>
- Gürdoğan-Bayır, Ö., & Çengelci-Köse, T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri [Secondary school students' views about cultural heritage and preserving cultural heritage]. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1827-1840. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3393>
- Gürel, D., & Çetin, T. (2018, 05-08 Eylül). 2015 ve 2017 sosyal bilgiler öğretim programlarının somut olmayan kültürel miras unsurları açısından değerlendirilmesi [Evaluation of the 2015 and 2017 social studies teaching programs in terms of intangible cultural heritage elements]. III. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi (USOBAK), Üsküp, Macedonia.
- Güvenç, B. (2020). *İnsan ve kültür [People and culture]*. Boyut.
- Harvey, L. (2024). *Resarching the real world*. Retrieved from <https://www.qualityresearchinternational.com/methodology/RRW1pt1Introduction.php>
- Hereduc, A. (2005). *Heritage in the classroom: A practical manual for teachers*. Retrieved from https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/1160515/mod_resource/content/2/hereduc.pdf
- Immonen, V., & Sivula, A. (2024). The politics of heritage education: an analysis of national curriculum guidelines in Estonia, Finland, and Sweden. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/01596306.2024.2412603>
- Jančić, P., & Hus, V. (2018). Treatment of cultural heritage content in the subject social studies in primary school. *Creative Education*, 9, 702-712. <https://doi.org/10.4236/ce.2018.95052>
- Jones, E. B., Pang, V. O., & Rodríguez, J. L. (2001). Social studies in the elementary classroom: Culture matters. *Theory Into Practice*, 40(1), 35–41. <http://www.jstor.org/stable/1477216>
- Kafadar, T., & Şan, S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazarlık [Cultural literacy according to social studies teacher candidates]. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 59, 214-234.
- Kafesoğlu, İ. (2016). *Türk millî kültürü [Turkish national culture]*. Ötüken Neşriyat.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar [New man and people]*. Evrim Yayınları.
- Kantekin, M. (2023). *6. sınıf sosyal bilgiler dersinde kültürel miras konularının öğretiminde web 2.0 araçlarının kullanımı [Use of Web 2.0 tools in teaching cultural heritage topics in the 6th grade social studies lesson]*. [Unpublished doctoral dissertation]. Anadolu University.
- Kaplan, M. (2015). *Kültür ve dil [Culture and language.]*. Dergâh Yayınları.
- Kiper, P. (2004). Küreselleşme sürecinde kentlerimize giren yeni tüketim mekânları ve yitirilen kent kimlikleri. *Planlama*, 4, 14-18.
- Kiriama, H., Odiua, I., & Sinamai, A. (2010). Impact assessment and heritage management in Africa: An overview. In H. Kiriama., I. Odiua, & Sinamai, A. (Ed.). *Cultural heritage impact assessment in Africa: An overview* (pp.1-9). Center for Heritage Development in Africa.
- Kokko, S., & Dillon, P. (2011). Crafts and craft education as expressions of cultural heritage: Individual experiences and collective values among an international group of women university students. *International Journal of Technology and Design Education*, 21(4), 487- 503.
- Kongar, E. (1982). *Kültür üzerine [On culture]*. Çağdaş Yayınları.
- Köçer, N. (2025). Türkiye yüzyılı maarif modeli Türkçe dersi öğretim programı ve 5. sınıf Türkçe ders kitabının kültür okuryazarlığı bağlamında incelenmesi [Examination of Turkish century education model Turkish course curriculum and 5th grade Turkish course book in the context of cultural literacy]. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 14(1), 161-171. <https://doi.org/10.7884/teke.1589388>
- Kroeber, A. L., & Kluckhohn, C. (1952). *Culture: A critical review of concepts and definitions*. Peabody Museum, Cambridge, MA, 181.
- Lenzerini, F. (2011). Intangible cultural heritage: The living culture of peoples. *European Journal of International Law*, 22(1), 101–120. <https://doi.org/10.1093/ejil/chr006>
- Melanlıoğlu, D. (2008). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları [Turkish language curriculum in terms of culture transfer]. *Eğitim ve Bilim*, 33, 150-159.
- Metin-Göksu, M. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel miras eğitime yönelik görüşleri [Social studies teachers' views on cultural heritage education]. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(13), 1061-1093. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.352>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar) [Social studies curriculum (Primary and secondary school grades 4, 5, 6 and 7th Grades)]. Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar) [Social studies curriculum (Primary and secondary school 4, 5, 6, and 7th grades)]. Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modeli sosyal bilgiler dersi öğretim programı* (4, 5, 6, ve 7. sınıflar) [Turkish century education model social studies curriculum (4, 5, 6, and 7th grades)]. Ankara.
- National Council for the Social Studies (NCSS). (1994). *Curriculum standards for social studies: Expectations of excellence* (ED378131). ERIC. <https://eric.ed.gov/?id=ED378131>
- National Council for the Social Studies (NCSS). (1993 January; February). *The social studies Professional*. Washington DC.
- O'leary, Z. (2017). *The essential guide to doing your research project*. Sage Publications.
- Ögel, B. (2000). *Türk kültür tarihine giriş I [Introduction to Turkish culture history I]*. T. C. Kültür Bakanlığı.

- Önger, S., & Duman, S. N. (2024). 2018, 2023 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırılması [Comparison of 2018, 2023 and 2024 social studies curriculum]. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 1308-1339. <https://doi.org/10.51460/baebd.1450941>
- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış [Social studies: An interdisciplinary view of social life.]. In C. Öztürk (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi [Social studies teaching]* (pp.1-31). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, F., Malkoç, S., & Ersoy, A. F. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre yurtseverlik: Birey, toplum ve eğitime bakış [Patriotism as perceived by social studies teachers: An outlook on the individual, society and education]. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 192-218. <http://dx.doi.org/10.9779/PUJE751>
- Pala, M. (2024). Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarının kültür okuryazarlığı açısından incelenmesi [Investigation of fourth-grade social studies curriculum outcomes in terms of cultural literacy]. *International Journal of Progression and Development in Education*, 2(1), 29-42. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11079911>
- Pandurić, M. (2023). UNESCO and intangible cultural heritage in science and social studies textbooks for the fourth grade of elementary school. *Pannoniana*, 7(1), 57-75. <https://doi.org/10.32903/p.7.1.3>
- Pehlivan, A., & Kolaç, E. (2016). Açık-örgün eğitim sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programında somut olmayan kültürel miras öğeleri [Elements of the ıch in open-formal education social studies textbooks and curriculum]. *Turkish Studies*, 11(19), 655-670. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.10095>
- Polat, S. (2019). Sosyal bilgilerde kültürel miras konularının öğretimi [Teaching cultural heritage in social studies]. In Çelikkaya, T., Öztürk Demirbaş, Ç., Yıldırım, T., & Yakar, H. (Eds.), *Yeni program ve ders içeriklerine göre sosyal bilgiler öğretimi II [Social studies teaching according to the new program and course contents II]* (pp. 351-380). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Polistina, K., & Leader, A. (2009). Cultural literacy: Understanding and respect for the cultural aspects of sustainability. Retrieved from arts.brighton.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0006/5982/Cultural-Literacy.pdf
- Pourshokri, A., Sharifian, F., & Nasr Esfahani, A. (2020). Content analysis of social studies books at middle schools: cultural heritage components in focus. *National Studies Journal*, 21(81), 27-46. <https://doi.org/10.22034/rjnsq.2020.104617>
- Sağ, Ç., & Kaymakçı, S. (2024). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel miras okuryazarlığına ilişkin görüşleri [Opinions of social studies teachers on cultural heritage literacy]. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (59), 460-484. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1386349>
- Saldana, J. (2019). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı [Coding handbook for qualitative researchers]*. (A. Tüfekci & S. N. Şad, Trans.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Savage, T. V., & Armstrong, D. G. (1996). *Effective teaching in elementary social studies*. Prentice Hall.
- Schwartz, S. H. (2006). A theory of cultural value orientations: Explication and applications. *Comparative Sociology*, 5(2), 138-182.
- Selanik-Ay, T., & Kurtdede-Fidan, N. (2013). Öğretmen adaylarının “kültürel miras” kavramına ilişkin metaforları [Metaphors of teacher candidates regarding the concept of “cultural heritage”]. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12), 1135-1152.
- Sidekli, S., & Karaca L. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde yerel, kültürel miras öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen adayları görüşleri [Opinions of teacher candidates related to the use

- of local and cultural heritage items in teaching social studies]. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 5, 20-38.
- Simandiraki, A. (2006). International education and cultural heritage: Alliance or antagonism?. *Journal of Research in International Education (JRIE)* 5(1), 35-56. <https://doi.org/10.1177/1475240906061863>
- Şahin, M. E. (2020). Kültür ve değerler [Culture and values]. In H. Beşirli & Z. S. Tekten Aksürmeli (Eds.), *Kültür ve kimlik: Disiplinlerarası yaklaşımlar [Culture and identity: Interdisciplinary approaches]* (pp. 53-69). Siyasal Yayınları.
- Tanrıkulu, M. (2022). *Coğrafya ve kültür mekân-kültür-tarih-coğrafi işaret [Geography and culture space-culture-history-history-geographical indication]*. Pegem Akademi Yayınları.
- Tay, B. (2022). Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitimi [Cultural heritage education in social studies course]. In Ö. Gürdoğan-Bayır & T. Selanik-Ay (Eds.), *İlk ve ortaokulda uygulama örnekleriyle sosyal bilgiler öğretimi [Social studies teaching with application examples in primary and secondary school]* (pp. 259-278). Vizetek Yayıncılık.
- Taylor, E. B. (1958). *The origins of culture and religion in primitive culture*. Harper & Brothers Publisher.
- Turan, R., Gedik, H., & Kutluay, G. (2025). 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı üzerine karşılaştırmalı bir analiz [A comparative analysis on the 2024 social studies curriculum]. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 9(1), 107-134. <https://doi.org/10.32960/uead.1627065>
- Turan, S., & Akhan, O. (2024). 2024 sosyal bilgiler öğretim programında okuryazarlıklar: MAXQDA ile tematik bir analiz [Literacies in 2024 social studies curriculum: A thematic analysis with MAXQDA]. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 57-72. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd>
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2023). *Güncel Türkçe Sözlük*. Retrieved from <https://sozluk.gov.tr>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (1972). *Dünya kültürel ve doğal mirasının korunmasına dair sözleşme*. Paris. <https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177> adresinden 09.04.2025 tarihinde erişilmiştir.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2003). *Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi*. Paris. Retrieved from <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf>
- Ünsal, İ., M., & Bakar, E. (2022). Fen bilimleri dersi öğretim programı ve fen bilimleri ders kitaplarında STEM eğitim yaklaşımının yeri [The place of the STEM educational approach in the science education curricula and science textbooks]. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 623-647. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2022..-836928>
- Üzümcü, N., & Ürün-Karahan, B. (2024). 5. ve 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kültürel öğeler açısından incelenmesi [The examination of the texts in the 5th and 6th grade Turkish lesson textbooks in terms of cultural elements]. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 13(1), 255-277. <https://doi.org/10.7884/teke.1380768>
- Watkins, R., West-Meiers, M., & Visser, Y. L. (2012). *A guide to assessing needs: Essential tools for collecting information, making decisions, and achieving development results*. The World Bank.
- Williams, R. (2015). *Keywords: A vocabulary of culture and society*. Oxford University Press.
- World Bank. (1999). *Sustainable tourism and cultural heritage: a review of development assistance and its potential to promote sustainability* (English). World Bank.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi [Qualitative research methods]. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri [Qualitative research methods in social sciences]*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. A., Aktaş, S., & Kabalay, F. (2024). 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının somut olmayan kültürel miras ögeleri açısından incelenmesi [Examination of 5th grade social sciences textbook in terms of elements of intangible cultural heritage]. *Heterotopic View*, 2(1), 35-44. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12181640>
- Yücel, Y., & Bahaeddin, Y. (1990). *Tarih ve kültür. Mill kültür unsurlarımız üzerinde genel grŐler [History and culture. General views on the elements of our national culture]*. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Yüksel, A. H. (2019). Szsz iletişim: Etkili iletiŐimin temeli [Nonverbal communication: The basis of effective communication]. In E. EroĐlu & A. H. Yüksel (Eds.), *Etkili iletişim teknikleri [Effective communication techniques]* (pp. 178-215). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Zarrillo, J. J. (2016). *Sosyal bilgiler Đretimi: İlkeler ve uygulamalar [Social studies teaching: Principles and practices]*. (B. Tay & S. B. Demir, Trans. Eds.), Anı Yayıncılık.
- Wilkins, A. L., & Quchi, W. G. (1983). Efficient cultures: Exploring the relationship between culture and organizational performance. *Administrative Science Quarterly*, 28, 468-481